

Rapporter om krigsbegivenhetene i Norge våren 1940

Kristiansund kommune

Kvernes, Bremsnes, Straumsnes og Grip kommuner

Bilde fra Stiftelsen Nordmøre Museums samlinger (digitalt fargelagt)

Våren 2020 publiserte Arkivverket tusenvis av nye kilder knyttet til andre verdenskrig. Deriblant rapporter om hva som skjedde i den enkelte kommune våren 1940.

I informasjonen fra Arkivverket står det: “Det NS-styrte Innenriksdepartementet opprettet et Institutt for historisk forskning som skulle sikre kilder for ettertiden. Alle fylkesmenn og ordførere fikk i oppdrag å beskrive krigsbegivenhetene våren 1940 i sitt fylke og sin kommune. Disse rapportene finnes for hele landet og er til sammen på mer enn 5000 sider”.

Vi har samlet rapportene for Kristiansund og de omkringliggende kommunene i ett dokument. Dette er interessant og dramatisk lesning, levende formidlet av mennesker som var til stede da det skjedde.

Kristiansund kommune, kulturenheten april 2021

Innholdsfortegnelse

Kristiansund kommune	s. 1
• Innledning fra bysekretæren	s. 1
• Rapport fra bysekretær P. Næverlid	s. 3
• Beretning fra konst. fylkesmann Kr. Fasting	s. 8
• Rapport fra ligningssjef E. Rånes	s. 11
• Rapport fra skoleinspektør R. Sæther	s. 11
• Rapport fra kemner O. Skarrebo	s. 12
• Rapport fra revisjonssjef N. F. Glærum	s. 15
• Rapport fra elektrisitetsverkets driftsbestyrer R. E. Aas	s. 16
• Rapport fra pastor E. Willman	s. 17
• Rapport fra brannsjef A. Røkkum	s. 18
• Rapport fra forsorgskontoret, O. Glærum	s. 21
• Rapport fra forsorgssjef Leif Bang	s. 22
• Rapport fra havnefogd Aas an. Sundbåtpersonalet	s. 31
• Rapport fra kontrollveterinær H. J. Eikrem	s. 32
• Rapport fra overlege Svenningsen	s. 34
• Rapport fra stadsfysikus Hj. Kielland	s. 36
• Beretning fra havnefogd L. Aas	s. 38
• Beretning fra gassverket, A. Holth	s. 45
• Beretning fra telegrafstasjonen, O. Svardal	s. 50
• Beretning fra kjøpmann J. Halvorsen	s. 55
• Beretning fra Rena bruk, J. Grimsmo	s. 58
Kvernes kommune	s. 60
Bremsnes kommune	s. 63
Straumsnes kommune	s. 64
Grip kommune	s. 65

Det foreligger ingen rapport fra Frei kommune hos Digitalarkivet.

[Trykk her for oversikt over alle krigsbegivenhetsrapportene som er skannet i Digitalarkivet.](#)

KRISTIANSUND KOMMUNE

Kristiansund N., 1. juni 1942.

RAADMANNEN

Herr fylkesmannen i Møre og Romsdal,

Molde.

Rapporter ang. brannkatastrofen i 1940.

I anledning herr fylkesmannens skrivelse av 26. f.m. tillater en seg hermed å oversende avskrift av de rapporter og beretninger som er innkommet til rådmannen om den nevnte sak.

Fra rådmann Næss foreligger det ingen rapport, og kan i øyeblikket heller ikke skaffes, da han for tiden er under kur ved Reumatismehospitalet i Oslo. Jeg har imidlertid kjennskap til at han har arbeidet med sin rapport, og så snart han kommer hjem, skal jeg gjøre ham oppmersom på saken, således at rapporten eventuelt kan bli sendt etter.

Jeg har avgitt min rapport i egenskap av bysekretær og tillater meg å henvise til denne.

Som supplement kan tilføyes at så vel tjenestemennene som byens øvrige borgere viste en beundringsverdig ro og koldblodighet under krisedagene.

Det medfølger følgende

Rapportavskrifter:

1. Fra fung. fylkesmann for Nordmøre, advokat Kr. Fasting.
2. " Bysekretæren.
3. " Ligningssjefen.
4. " Skoleinspektøren.
5. " Kemneren.
6. " Kommunerevisjonssjefen.
7. " Elektrisitetsverkets driftsbestyrer.
8. " Pasor Willman.
9. " Brannsjefen.
10. " Alderstrygdens kontorsjef.
11. " Forsorgssjefen.
12. " Sundbåtvesenet v/ havnefogden.
13. " Kontrollveterinæren.
14. " Einar Engvik.
15. " Sykehusets overlage.
16. " Stadsfysikus.
17. " Havnefogden.
18. " Gasverket.

M. F.
H.J.m 66916
1942

KRISTIANSUND N. KOMMUNE
RAADMANNEN

Brannkatastrofen.

-2-

19. Fra Rikstelegraf- og rikstelefonbestyreren.
20. " Konsul Jacob Halvorsen.
21. " Brukseier John Grimsmo, Rena Bruk.

En skal nedenfor gi en kort oversikt angående skaden som ved den omhandlede anledning rammet Kristiansund.

Byens samlede bebyggelse utgjorde før katastrofen 1378 bygninger. Derav brente 724 totalt ned, mens 117 ble mer eller mindre skadet. Det antal bygninger som gjenstod i ubeskadiget stand var således 537, hvorav de fleste ligger i byens mindre sentrale deler.

Brannforsikringssummen for de 724 totalskadede bygninger utgjør kr.32.827.760,-. Forsikringssummen for de 654 bygninger som er uskadd eller kun delvis skadd utgjør kr.19.500.000,-.

Av de 724 totalskadede bygninger var 565 beliggende på Kirkelandet, 105 på Nordlandet, 42 på Gomalandet og 12 på Innlandet.

Det bemerkes at jeg inntil nu har vært ubekjent med at denne sak ikke tidligere er ekspederet og innsendt til myndighetene.

Paul Haverlid
kst.

KRISTIANSUND BYSEKRETARIAT

Gjenpart.

Kristiansund 4. oktober 1941.

Herr rådmannen i Kristiansund.

I henhold til Deres anmodning skal jeg herved avgi beretning angående formannskapskontoret og formannskapssekretæren m.v. for så vidt krigsedagene 28. april til 1. mai 1940 angår, og dagene før krigen.

Formannskapet besluttet under møte 11. april 1940 at så vel formannskapskontoret som rådmannens kontor midlertidig skulle flyttes fra Kommunebygningen og til Johan Kvalvågs hus i Kåsbølmyra. Allerede under det nevnte møte den 11. april kretset tyske fly i lav høyde over byens sentrum, og flyalarmen gikk i samme forbindelse. Flytningen av formannskapets og rådmannens kontor ble foretatt allerede den 12. april. Av kontorutstyr tok en kun med seg det som var nødvendig for et ^{man} sådang tenkte rent midlertidig fravær. Arkivsakerne og kontorutstyret iøvrig ble latt tilbake i Kommunebygningen.

I dagene mellom krigens utbrudd og byens bombing ble det meget hyppig holdt møte av formannskapet. Det fremkom daglig spørsmål som en måtte ta standpunkt til, og det måtte treffes avgjørelser i evakuerings- og provianteringspørsmål.m.v.

Da ordfører Ulrik Olsen ved krigens utbrud den 9.april befant seg i Oslo i egenskap av stortingsmann, ble formannskapets møter de første dager ledet av varaordfører Ottar Guttelvik. Om kvellen den 12. april vendte ordføreren tilbake fra Oslo, og fra denne tid overtok han ledelsen av formannskapet.-

Byens bombing og ødeleggelse ble innledet søndag morgen den 28.april 1940 ved en mere intens flyaktivitet enn de foregående dager. En av maskinene la en tåkering over byen i sydvestlig retning for Kirkelandet og i det stille vær var tåkefiguren synlig i adskillig tid. Jeg ble selv oppmerksom på den, da jeg vekket av flyduren stod opp i halvottetiden om morgenen, men festet meg ikke videre ved saken førenn andre begynte å tale om forholdet. Av mange er denne tåkefigur oppfattet som et varsel om at byen skulle ødelegges.

Ødeleggelsen ble innledet med nedslipning av sprengbomber på Dahle i halv nitiden. 4 personer ble drept og flere hus ødelagt der.

For byens vedkommende ble det Astrupbryggen som først gikk i grus som følge av sprengbombe henimot kl. 10. Litt senere ble fru Reitans gård Fosnagaten nr. 28 blåst bort av bombetreffer. Samme bombe ødela også hovedvannledningen i Fosnagaten. Utover formiddagen ble det sluppet flere sprengbomber i strøket Vågen og kaiene. De tyske fly svevet stadig over byen, og det ble av og til skudt maskingevær-salver; men heldigvis ble ingen truffet.

Omkring kl. 14 1/2 kom det bombetreflere i Spareskillingsbankens eiendom Storkaien nr. 4 og Storgaten 11. Det tok fyr i disse hus, og brannsignalet gikk, men flyene hadde da innledet aksjon mot brannstasjonen og strøket omkring denne. Flere fly gikk i lav høyde over hustakene og skjøt med maskingevær langs gatene omkring brannstasjonen, og det var uråd for brannvesenet å foreta utrykning førenn det var hengått en god stund etter at alarmsignalet innløp. Først da flyene fjernet seg, kunne

brannvesenet rykke ut. Men da hadde ilden allerede grepet om seg i sådan grad at den ikke lot seg stanse.

I min egenskap av frivillig luftvernspoliti oppholdt jeg meg i nærheten av brannstasjonen mens det anførte foregikk. Etter at utrykningen fant sted utførte brannvesenet et meget godt og iherdig arbeide, men på tross herav bredte ilden seg videre og tok med seg kvartalene omkring Torvets østre og nordre side og videre frem til Tollbodbakken. Her fikk brannvesenet overtaket, således at en omkring kl. 3 mandagmorgen kunne si at ilden var begrenset.

Som tidligere nevnt hadde jeg i oppdrag å fungere som luftverns politi, men ettersom forholdene utviklet seg ble det påkrevet å opptre også som redningsmannskap. Jeg deltok i etableringen av redningsarbeidet i Løveapoteket og hos Chr. Berseth. Det syntes en tid av kvellen også å se truen-

de ut for Kommunebygningen. Jeg forsøkte derfor å kapre et kjøretøy for å kunne bringe de av formannskapets og bystyrets arkivsaker, som ikke kan erstattes i sikkerhet. Men dette innebar store vanskeligheter, idet biler, hestekjøretøyer, dragkjerrer og trillebærer var i full sving med redning av løsøre og varer som tilhørte privatpersoner og forretninger. Det lyktes meg dog endelig i tolvtiden om natten å få kapre politiets bil for en enklelt tur. Bilen ble ved anledningen kjørt av politikonstabel Rolf Naess, som også hadde 3 ungdommer til disposisjon. Såvel Naess som de tre ungdommer var meg behjelpelig med å bringe arkivsakerne ned fra 3dje etasje i Kommunebygningen og til bilen utenfor. Jeg tok med alle årganger av bystyrets trykte forhandlinger fra 1877 og inntil seneste tid. Likeledes alle tilstedeværende eksemplarer av forhandlingsprotokoller tilhørende formannskapet og bystyret samt kopiböckerne. Endelig ble de uerstattelige verdidokumenter som skjøter og kjøpekontrakter samt overenskomster m.v. tatt med. En del skjøter var allerede på forhånd bragt til oppbevaring i Gravkapellets kjeller etter konferanse med fungerende ordfører og rådmannen. Effektene ble så kjørt til formannskapets midlertidige kontor i Kåsbølmyra.

Etter at dette var gjort deltok jeg aktivt i bergingen av Kristiansunds Sportsforretnings varelager, idet nevnte sted da var sterkt truet av ildebrannen. Forretningens innehaver og betjening var borte fra byen, og av de som deltok i bergningsarbeidet, var muligens jeg den som var best kjent i lokalene. Politibetjent Eikrem og konstabel Bruseth hadde satt igang bergingen da jeg kom tilstede, men dette foregikk da bare i butikken. Imidlertid viste jeg at så vel ammunisjonslageret som våpen og flyktige oljer var oppbevart i bakrommene for den vesentligste del, og bergning ble da igangsatt også her. Da forretningens innehaver umiddelbart etter sin hjemkomst kom for å overbringe sin takk for bergningsarbeidet, har han fra annet hold fått meddelelse om det som var forefalt. Senere har han også sendt meg en erkjentlighetsgave (fiskestangfuttørral i alluminium) for den smule hjelp jeg ydet ved anledningen.

Mellom kl. 3 og 4 mandag morgen den 29. januar var ildsvåden begrenset ved Tollbodbakken som allerede tidligere nevnt.

Alle var da av den formening at ytterligere voldshandlinger ikke ville bli foretatt overfor en åpen og helt forsvarsløs by. Men heri regnet

man feil. Den 29. april kl. 10 fm. da formannskapetets arbeidsutvalg trådte sammen for å drøfte den foreliggende situasjon, var flyene allerede i aktivitet. Møtet ble flere ganger avbrudt av flyalarm, og flyene gikk i lav høyde over strøket mens det av og til ble leveret en maskingeværssalve, eller skuddserie.

I middagstiden samme dag kom det beskjed om at Kommunebygningen og Funksjonærboligen var antendt av brannbomber. Sammen med andre sprang jeg da nedover for å se om det var anledning til å redde noe. Det viste seg umulig å komme inn i kommunebygningen. Jeg deltok deretter bl.a. med berging av skoleinspektør Sæthers eiendeler i Funksjonærboligen. Da det om ~~kom~~ kort tid ikke var mulighet for å berge mere i denne bygning, deltok jeg med bergningsarbeide fra de omliggende truede bygninger.

Hele vestre bydel og Lökka var ved dette tidspunkt i full brann. Hovedkirken brente også med denne ettermiddag, og videre brente strøket Haugene. Flyene fortsatte med sine tokter og kastet brannbomber samt enkelte sprengbomber der de for frem. Natt til tirsdag og tirsdag den 30. april fortsatte flyene sin virksomhet. Strøket Roligheten og Øvre Langveien brente nu. Likeså brente det i Allanengen og omkring vanndammene. Videre brente Nordlandets sentrum, Gomalandets sentrum og en del hus i Sjursviken på Indlandet. Og flyene fortsatte sin virksomhet til sent på kvell tirsdag.

Byens befolkning hadde i disse dager for det vesentligste evakuert fra byen. Det ble antatt at det bare var noen få hundre mennesker tilbake i byen tirsdag kvell. En stor lettelse i den panikkartede utflytning som i disse dager fant sted fra byen og til de omliggende landdistrikter var den omstendighet at Omsund Bru nettopp var ferdig til åpning for offentlig trafikk. Det gikk en stadig strøm av busser og biler til og fra Freiöya dagsom natt. Om natten trafikkerte motorferjen "Gaute" mellom Kvalvåg og Kvisvik. Ikke så få benyttet denne anledning til å dra videre til Straumsnes og andre strøk langs nordmørsfjordene.

En del av evakueringen foregikk også sjøværts. Motorbåter av enhver størrelse og art ble benyttet hertil. Likeledes robåter. Endelig foretokretok bilferjen "Trygge" ekstraturer, og det samme gjorde en del av M. F.R.s ruteskip. Men det må vel befyktes at dersom all evakuering skulle ha foregått sjøveien, vilde dette ha fått katastrofale følger. Flyene ble mer og mer iherdige til å forfølge og beskyte båtene, iallefall de som var av noen drektighet.

For oss få som var tilbake i byen tirsdag 30. april, fortonet det seg mer og mer slik at all bebyggelse i de noenlunde sentrale bydeler vilde bli flammenes rom. Og etter som dagen skred frem, ble jeg mer og mer betenkelig med hensyn til de arkivsaker som er uundværlig og uerstattelig for kommunen.

I byen syntes intet sted å være sikkert til oppbevaringsrom. Det eneste sted måtte være Gravkapelletts kjeller, men her var det uråd å komme inn, idet graver og kirkeverge ikke var til å finne. En måtte gå ut fra at også disse hadde forlatt byen, og at de bragte nøklene med. Jeg søkte flere ganger å komme i forbindelse med ordføreren uten at det lyktes.

Mhvørfor jeg overfor rådmannen fremholdt det uforsvarlige i å oppbevare de

H.dnr 66916

1942

4.

verdifulleste arkiv- og kontorsaker lenger i Kvaåvaags hus, eller i byen i det heletatt. Rådmannen delte helt ut mitt syn på spørsmålet, og vi ble enige om at så vel formannskapetets som rådmannens arkiv og kontorsaker måtte bringes i mer betryggende sikkerhet. I dagens løp og dagene forut hadde så vel Nordsundbroen som Omsundbroen gjentagende vært utsatt for bombing, og det var i det heletatt usikkert hvilket øyeblikk enhver forbindelse med landdistriktet ville være fullstendig avbrutt. En kunne nu vanskelig tenke seg å komme avsted sjøveien. Det måtte i tilfelle skje i tiden mellom kl. 24 natt og 4 morgen. Til alle andre tider resikerte farkostene å bli forfulgt og beskytt av flyene. Da de siste bussrutene til Frei skulle avgå henimot kl. 23 fikk rådmannen og jeg stillet en buss til disposisjon for våre arkivsaker, og såvel rådmannen som jeg ble med for å se hvad der videre kunne foretas. Vi tenkte å få disse umistelige ting plassert på betryggende måte et sted på Fredøya. Imidlertid fikk vi av de lokalkjente sjåffører vite at dette var helt umulig. Hvert eneste rom i vånehus og uthus var allerede overfylt av mennesker som hadde søkt ut fra byen. Rådmannen stoppet om natten på gården Ånes, idet han antok at det ville være høyst påkrevet å få treffe forføyninger så vel med hensyn til proviantering som til boligforholdene. Dette viste seg å være riktig, idet han allerede den påfølgende dag hadde møter med myndighetene i Frei herred angående disse spørsmål.

Jeg fortsatte om natten til Straumsnes hvor jeg viste å kunne plassere kommunens effekter på fullt betryggende måte, eller iallfall mer betryggende enn jeg annetsteds hadde utvei for. Min familie var nemlig tidligere evakuert til Ulset skole, og der var et rom som kunne disponeres for kommunens saker og avlases. Hit kom jeg da onsdag morgen med kommunens saker og fikk disse plassert som ovenfor nevnt. Jeg gav beskjed såvel til min hustru som til mine voksne barn at hvis noe usedvanlig inntraff, skulle først kommunens saker bringes i sikkerhet, og deretter eventuelt våre private effekter. Det samme gav jeg beskjed om i den nærliggende bondegård. Med den første båt som gikk fra Kvisvik til Kvalvåg onsdag natt den 31. april reiste jeg tilbake til Kvalvåg. Da det ikke gikk bil til byen før om morgenen, og da jeg etter 4 nætters våking var noe sliten, fant jeg det ikke regningssvarende å ta veien inn til byen tilfots. Jeg fikk da siste på Nils Bjerkestrands kjøkken i noen timer, og fikk der høre at rådmannen hadde holdt møter i dagens løp, og at han oppholdt seg på Ånes. Det kan nevnes at det var adskillige fler enn meg som denne natt tilbragte tiden sittende på Nils Bjerkestrands kjøkken. Men vi hadde det alle bra. Nokk varme på komfyren og kaffe til disposisjon etter behag. Om natten hadde jeg flere oppringninger fra byen. Først fra Löveapoteket om å skaffe buss til Myra gård for å hente apotekerverer for lyset fallt på. Dernest fra politiet om å skaffe bil etter klær som var berget og skulle bringes i sikkerhet. Begge misjoner lyktes, takket være delvis at disponent Sigurd Loennecker også tilbrakte sin natt sammen med meg på kjøkkenet. Jeg ble også beordret til å motta begge forsendelser og anbringe dem best mulig i sikkerhet. Dette ble for medikamentene - som neste natt skulle bringes videre i samme bil - gjort på den måte at sjåfføren ble beordret tilbake til skjæringen ved Birke-

5.

lund skole, hvor bussen skulle plasseres like an i fjellveggen, og til ytterligere sikkerhet kamoufleres med furubar. Dette viste seg om morgenen å være gjort særlig bra, og bussen med de verdifulle saker kom da neste natt frem til det improviserte sykehus på Grimstad i Straumsnes i god behold. Klæsbilen ble plassert ved låven på Kvalvåg, hvor det sattes vakt for å passe på at intet kom bort.

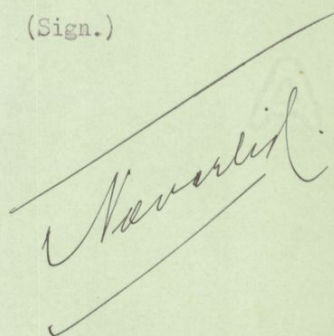
Kristi Himmelfartsdag den 1ste mai reiste jeg med første bil-leilighet tilbake til byen og gikk da først innom formannskapskontoret. Der traff jeg frk. Anna Jenssen som ikke hadde vært borte fra byen. Hun meddelte at ordføreren var kommet til byen onsdag ^{1/4}morgen og hadde da holdt et møte. Jeg leste den oppsatte protokoll. Her fremgikk det meget tydelig at ordføreren var missfornøyet med dem som hadde reist fra byen. Han hadde endog funnet seg beføyet til å konstituere en annen formannskaps-sekrtær under mitt - som jeg selv syntes - både kortvarige og påkrevde fravær.

Jeg søkte da ordføreren i hans privatbolig, men han var ikke der. Ut på ettermiddagen samme dag møtte jeg ordføreren, da han var på vei til formannskapets kontor. Ved denne anledning uttalte jeg overfor ham at jeg iallfall selv var fornøyet med det jeg hadde gjort for å berge kommunens saker. Ordføreren uttalte at han ikke hadde vært missfornøyet med mitt fravær. Når han hadde hørt min forklaring og mine motiver fant han at det var handlet riktig.

Ordføreren hadde allerede da hørt forlydende om at våre tropper hadde kapitulert for så vidt angikk vårt distrikt, og at våpenstilstand var inntrådt. Han fant grunn til å tro at dette medførte riktighet, idet bombingene avtok onsdag og var helt opphørt på torsdag.

Senere ut på kvellen fikk vi meddelelse om at våpenstilstanden var en virkelighet.

Ærbødigst
Paul Næverlid. (Sign.)

Beretning fra konst. fylkesmannen Kristian Fasting.

Öydegard i Straumsnes 10. mai 1940.

Formannen i Centralkomiteen for Trondheim høyesterettsadvokat Clausen har anmodet undertegnede som f.t. fungerer som fylkesmann Utheims stedfortreder i Kristiansund og Nordmøre, om å ^{en kort}avgi foreløbig beretning om det som er passert under angrepene på Kristiansund i tiden fra mandag 22. april 1940 til og med tirsdag 30. april 1940.

I den anledning skal jeg anføre:

Hvad tilstanden i Kristiansund i tiden før og omkring krigsutbruddet angår så kan man fastslå at befolkningen gjennomgående har følt seg trygg og trodde å være utenfor det område som kunne komme på tale som krigsskueplass eller faresone. De anmodninger som myndighetene fra tid til annen rettet til byens borgere om å sørge for skikkelige tilfluktsrom i tilfelle av at man skulde bli utsatt for bombeangrep ble fulgt i megen liten utstrekning før krigen bröt ut. Enkelte hadde dog tatt sine forholdsregler og var gått i gang med å bygge tilfluktsrom. Ved krigens utbrudd var der dog svært få slike tilfluktsrom i byen. Straks krigen var brutt ut kom der imidlertid mere fart i dette arbeide. Således satte kommunen igang omfattende arbeider for å få tilstrekkelig tilfluktsrom og mange av byens huseiere gikk i gang med lignende foranstaltninger.

Evakueringen fra Kristiansund var planlagt og den frivillige evakuering hadde allerede pågått i noen tid.

Mandag 22. april ble der varslet flyallarm og kort efter viste et fly sig over byen. I motsetning til tidligere fly, som man ofte hadde observert over byen og distriktet, begynte dette fly å kretse over byen. For første gang ble der sluppet ned bomber, nemlig 2 sprengbomber som falt ned ved Rensvik. Disse var tilsynelatende tiltenkt Ömsund bru, men begge forfeilet sitt mål. Den ene falt inne på land i noen 100 meters avstand fra brua, og en 14 års gutt ble drept på stedet. Den materielle skade var ikke serlig stor ved dette nedslag. Den annen bombe falt i sjöen.

Torsdag 25. april ble lokalbåten D/S "Statsråd Riddervold" angrepet av fly. Skibet hadde bl.a. ombord endel kvinner og barn som var i ferd med å evakuere fra Kristiansund. Angrepet fant sted på Freifjorden hvor skibet måtte gjøre vendereise. En sprengbombe falt i lasterummet. Den eksploderte imidlertid ikke. Skibet ble også beskyttet med maskingevær fra flyet uten at noe menneske dog kom til skade. En annen lokalbåt D/S "Kvernnes" som var på vei til byen, ble angrepet med maskingeværild fra fly i nærheten av Tustna, og senere forfulgt med angrep innover til Kristiansund. Skibet bar tydelige spor etter angrepet og har tallrike merker etter maskingeværkuler.

Söndag morgen 28. april kl. 8,30 gikk den første flyallarm da et fly viste sig over byen. Angrepet ble innledet på Dale like utenfor bygrensen, hvor en bombe krevet 4 menneskeliv og ödela 4 hus. 2 bomber falt i fjæren og forårsaket endel skade på nærliggende bygninger. Senere

2.

kastet samme fly en sprengbombe av stort kaliber på Astrupbryggen som ble helt ødelagt. Før flyet forlot byen, kastet det til sist en bombe på Nordlandet men den anrettet ikke større skade.

Ved 15.15-tiden søndag ettermiddag kom det store angrep. Man er ikke riktig sikker på antall av fly som deltok i dette, idet næsten alle mennesker straks søkte tilflukt i beskyttelsesrum og kjellere. Ved dette angrep ble der bl. a. kastet sprengbomber i nærheten av gassverket. Den ene av disse falt i gaten hvorved byens hovedvannledning ble brutt, noe som straks skapte vanskeligheter for det faste brannmannskap og de frivillige som etter evne forsøkte å begrense den oppståede brand. Angrepene fortsatte mot Nykaien hvor en bombe rammet og slo hull i kaien. En bombe traff ved $\frac{1}{2}$ Spareskillingsbankens gård og et nærliggende varestur ble antendt.- Under dette angrep ble der fra flyene flere ganger skutt med maskingevær i byens gater og uten at man kan fastslå at maskingeværene var rettet mot brannmannskapene, så hindret projektilene mannskapet i å begrense ilden. Angrepet varte omkring 3 kvarter. Branden som oppstod ved dette angrep, grep etter hvert kraftig om sig, og i løpet av aftenen og natten brendte hele bebyggelsen mellom Fisketorvet, Havnen, Nordmøre Meieri og en linje over vestre del av Torvet, Torvgt., Lindahls Plass, Haugegaten og Tollbodbakken. Angrepene ble fortsatt flere ganger i løpet av søndagen og det kan noteres at der i $\frac{1}{2}$ løpet av dagen gikk flyallarm 19 ganger.

Mandag 29. april ble der kastet enkelte spredte bomber i løpet av formiddagen. Under et angrep ved middagstider ble Bondeheimen og bebyggelsen ved Massastredet antendt av de tallrike brannbomber som ble strødd ut over store deler av byen. I nærheten av Lökka ble 5 a 6 forskjellige bygninger antendt på en gang. Samme dags ettermiddag og aften ble Gomalandet og Nordlandet gjort til gjenstand for angrep med sprengbomber og brandbomber og natt til tirsdag brendte den tetteste bebyggede del av Gomalandet og Nordlandet. Videre ble på Kirkelandet antendt og nedbrendte de gjenstående sentrale bydeler, såsom hele vestre bydel, Skolegt., Haugene, Lökka, Vågen til Gasverket, samt nedre del av villakvarteret. Også i løpet av mandagen ble der gjentagne ganger skutt med maskingevær fra flyene, en omstendighet som vanskeliggjorde slukningsarbeidet og som bevirket at befolkningen måtte søke ly i beskyttelsesrom og ikke kunde nå at uskadeliggjøre brandbombene.

Tirsdag 30. april var det umulig for myndighetene å gi flyallarm idet ledninger og apparater i forbindelse med sirenene var ødelagt. Befolkningen måtte derfor selv være på vakt mot flyene og såvidt mulig søke de tilfluktsrum som ennå var i behold. I løpet av dagen falt en sprengbombe på Nordmøre Landbruksforretnings eiendom samt flere bomber i vestre bydel. To sprengbomber falt i Nerparken samtidig. Samme aften ble der kastet mange brandbomber, serlig på Indlandet, hvorved endel eiendommer ved Markussundet brendte ned.- I løpet av natt til tirsdag ble der rettet flere nye angrep mot byen og det nærliggende distrikt. Også mot flere fartøyer som førte evakuerte fra byen, ble der rettet angrep.

Etter en rent foreløbig oversikt er der bombesprengt eller brendt:

På Kirkelandet	554 hus.
På Nordlandet	113 "
På Gomalandet	31 "

698

På Indlandet	<u>12 hus.</u>
<u>Tilsammen</u>	<u>710 hus.</u>

Brandtaksten for de av disse hus som er brandforsikret i Norges Brandkasse utgjør ca. 26,500,000 kr. Hertil kommer endel eiendommer tilhørende kommunen og endel som er brandforsikret i private selskaper.

Søndag, mandag og tildels tirsdag var der en veldig utflytning fra byen. Den foregikk under serdeles vanskelige og tildels farefulle omstendigheter. Der var mangel på nødvendige transportmidler til trods for at alle tilgjengelige biler og fartøyer fra byen og nærmeste omegn ble tatt i bruk.- En mindre del av befolkningen ble igjen i byen og måtte mange av disse tilbringe netterne ute i haugene omkring byen og i byens utkanter. Onsdag var det av byens heimot 15,000 innbyggere igjen mindre enn 1,000 personer.- Befolkningen søkte tilflukt innover bygdene, fortrinnsvis i de herreder som ligger nærmest byen. Enkelte av disse tok imot opptil det dobbelte av bygdens egne folkemengde. Der ble således på mange steder yderst trangt om plass og både bolig- og matspørsmålet frembød de største vanskeligheter.

Brandene forårsaket også serdeles store tap av verdifulle og livsviktige varelagre, likesom størstedelen av det innbo og løsøre som fantes i de brente hus, strøk med.

Det er umulig på det nuværende tidspunkt at angi skadens omfang, men regner man anslagsvis med at ca. 70 % av alle verdier i byen er ødelagt.

Den forvoldte ødeleggelse stiller en meget stor del av befolkningen overfor den rene nød.- Praktisk talt all vanlig virksomhet ligger nede. Næsten alt lønnet arbeide er bortfalt. Her trenges hjelp av enhver art såvel til mat som til klær, sko og sengklær.

"

Befolkningen og myndighetene i Kristiansund står helt uforstående overfor de angrep som byen er blitt utsatt for. Kristiansund har under hele krigen vært uten noen som helst befestninger eller militære anlegg. Ikke en eneste engelsk eller fransk soldat har under krigen vært innenfor byens grenser. Intet engelsk eller fransk krigsskib har anløpt byens havn. Heller ikke har noe engelsk eller fransk fly hatt basis i eller ved byen.- Den eneste garnison man har hatt i Kristiansund siden krigens utbrudd, var en mindre norsk militær vaktavdeling som i all hast måtte organiseres for å overta vaktholdet og beskyttelsen av 134 tyske fanger som ble overført fra krigsskueplassen i det indre av landet. Dette ble gjort i overensstemmelse med vanlig internasjonal praksis hvorefter krigsfanger snarest mulig skal føres utenfor krigsskueplassens område og til det tryggest mulige sted. Som sådant valgte man imidlertid Kristiansund i påvente av at en tilfredsstillende fangeleir i byens nærhet ble gjort istand.

Under angrepene ble der ikke ydet motstand av noen som helst art.

Angrepene må etter det foran opplyste karakteriseres som angrep på en åpen, ubefestet og uforsvart by.

Møre og Romsdal fylkes avdelingskontor for Nordmøre og Kristiansund
Kristian Fasting
bemyndiget.

Rapport fra Ligningssjefen.

Herr Raadmannen,

H e r.

I høve Deres rundskriv av 20. d.m. meldes at forholdet med ligningskontorets personell under branden har vært følgende:

Ligningssjef E. Ranes.

Innkallt til militærtjeneste fra 19. april til 10. mai. Vakttjeneste her i byen fra 19. april til og med 29. apr. Deretter vakttjeneste i Bruhagen til 10. mai. Demittert fra militærtjenesten den 10. mai om kvelden og kom til byen den 11. mai om formiddagen. Fra 11. mai i tjeneste ved ligningsvesenet.

Fullm ktig Hans Loe.

Oppholdt sig i byen søndag 28 og mandag 29. april. Reiste tirsdag 20. om morgenen til Bruhagen i Bremsnes og blev da av banksjef B e beordret til som ~~k mm ss~~ Kr.sund komm. representant   delta i arbeidet i forsyningsnemnda i Bremsnes.

Reiste til byen fredag den 10. mai   begynste arbeidet i ligningsvesenet.

Assistent Anna Johansen.

Oppholdt sig i byen søndag den 28. april. Reiste til Bjerkestrand i Frei natt til mandag 29de.

Kom til byen mandag den 6. mai. Arbeidet deretter for forsyningsnemnda (først på kontoret og siden ved utdelingen av proviant fra SantHanshaugen).

Fra mandag den 13. mai arbeidet ved ligningsvesenet.

Assistent Aslaug Lyngstad.

Oppholdt sig i byen søndag den 28. april. Reiste til Rokset i Kvernes natt til mandag den 29.

Oplyser   ha reist til byen mandag den 6. mai for   melde sig til tjeneste. Arbeidet ved forsyningsnemnda fredag den 10. mai. Fra lørdag den 11. mai arbeidet ved ligningsvesenet.

Det opplyses at ingen av personalet har spurt om eller av mig er gitt tillatelse til   forlate byen.

Kristiansund ligningskontor den 22. mai 1940.

E. Ranes.

Herr Skoleinspekt ren,

Her.

Det utbes omgående en innberetning om det Dem underlagte personells forhold under branden fra og med 28. ds. og inntil rapporten sendes.

Herunder bes opplyst om noen i denne tid ikke har vært tilstede i byen, n r og hvor lenge vedkommende har vært fraværende, og i

tilfelle om det på forhånd har vært gitt tillatelse.

Reservebrannmannskapene medtas også.

Hvis noen er avdelt til andre steder bes dette opplyst.

Deres eget forhold medtas.

Mulige forandringer m.h.t. personalet bes anført.

Ant. O. Ness.

Tilbakesendes herr raadmannen.

Da skolen sluttet ved krigens utbrudd, reiste visstnok en del av personalet på landet og har siden oppholdt seg der. Lærere og vaktmestre som var i byen under branden, har deltatt i rednings- og hjelpearbeidet. Selv har jeg - med unntakelse av noen få dager - vært i byen siden jeg den 12/4 kom tilbake fra Oslo.

Da Nordlandets og Enggatens skoler er brent, blir renholdskvinne- og vaktmestrene ved disse skoler ledige.

Det blir vel også vanskelig å få tannklinikken i gang til høsten, og i så fall blir det inntil videre ikke bruk for skoletannlegen og denne kontordame.

Kristiansund skoleinspektørkontor den 22. mai 1940.

Robert Sæther.

Kristiansund N. 24. mai 1940.

Herr raadmannen,

her.

Etter pålegg i skrivelse av 20. ds. gis herved følgende beretning om kemnerpersonalets forhold under brannen 28. f.m. og senere:

1. Kemneren. Søndag 28de deltok jeg for en stor del i redningsarbeide helt til kl. 4 natt til mandag. Bl.a. assisterte jeg søndag aften med å bringe husmorskolens beholdninger av mel og andre matvarer opp til min privatbolig i Joh. P. Clausens gt. 17.b., hvor det imidlertid brente mandag uten at noe kunne reddes. En hel del av kemnerkontorets regnskapsbøker og inventar m.v. var tidligere bragt til Myra gård, og en innskrenket seg derfor søndagen - for kommunebygningens vedkommende - kun til å følge med i brannens utvikling. Hadde bygningen da vært alvorlig truet, vilde det blitt sørget for å bringe det vesentlige gjenværende av kontorets saker i sikkerhet. Jeg hadde forøvrig søndag ettermiddag en konferanse med herr raadmannen herom på torvet.

Om hva som er ødelagt for kemnerkontorets vedkommende vil det senere, så snart hel oversikt fåes, bli gitt en utførligere beretning.

Mandag 29de var det bl.a. forutsetningen å gå igang med restlønninger for funksjonærer og arbeidere, og jeg henvendte meg ved 10-tiden form. til Sparebanken for å få uttatt de nødvendige kontanter. Banken var da lukket. Senere om formiddagen ble det stadig flyallarm, og da jeg ved 12-13 tiden tilfeldigvis var hjemom etter en tur i byen ble Joh. P. Clausens gt. 17.b. truffet av brannbomber og stod i ispet

av i minutter i lys lue.

Da tilstanden utover ettermiddagen og aftenen ble stadig verre - og i hvert fall for kvinner og barn utholdelige-, måtte jeg mandag aften få min familie ut av byen. Vi kom til Torvikbukt ved 3-tiden om natten. Mandag aften ved 9-tiden reiste jeg med en skøyte mot byen for å se om noe kunne utrettes der. Imidlertid ble vi stoppet ved Møstavågen, idet det da pågikk et sterkt bombardement m.v. inne i byen.

Ordfører Ulrik Olsen var med samme skøyte fra Torvik og gikk iland i Møstavågen, formentlig for derfra å gå til sitt hjem på Gomalandet, som ikke var brent.

Ordføreren fortalte at han hadde lovet aldershjemmets bestyrerinne, Torvikbukt, kr. 1000,- og ba meg å besørge utbetalt dette så snart anledning. Beløpet ble senere besørget utbetalt gjennom kasserer Ulset. Kasserer Ulset hadde kassen og lovet å ta ansvaret for de kontanter som var, og jeg var sikker på at han med h.t. kontoret og kassen fylte sin plikt så langt det lot seg gjøre. Slik som forholdene utartet var det for øvrig lite spørsmål etter kemnerkontoret.

Onsdag ringte Ulset meg opp fra Straumsnes og fortalte at han hadde fått besked fra herrerne Fasting og Volckmar om at de kommunale kontorer skulle etableres på Straumsnes. Jeg reiste derfor torsdag formiddag over Kvalvåg til Ødegård for å få nærmere rede på dette, og fikk konferanse med såvel Fasting som Volckmar og Müller m.fl.. Det ble gitt bekreftelse på de opplysninger som var gitt m.h.t. kontorene.

Til et møte som skulle holdes hos sakfr. Fasting senere om aftenen skulle også ordfører~~en~~ og raadmann~~en~~ komme tilstede. Ulset som fremdeles hadde kassabeholdningen m.v. i sin varetekt, skulle så gi meg underretning så snart noe viktigere forelå. Lørdag reiste jeg til byen for det tilfelde at noe kunne utrettes der. Fru Aæss, Myra, opplyste da at en etter bombingene hadde vært nødt til å la evakuerte få ligge i kemnerkontorets lokaler. Og jeg mener at det selvsagt måtte kunne skje,- det så meget mere som kemnerkontoret da for øyeblikket ikke hadde noen spesiell funksjon å utrette.

Under mitt opphold i Torvikbukt hadde jeg mange konferanser med aldershjemmets bestyrerinne om forskjellige spørsmål som der hadde meldt seg, hvorhos jeg lørdag 4. mai hjalp til med å skaffe biler til flytning av matvarer og tøy etc.- tilhørende de gamle - fra aldershjemmet i byen.

Mandag 6te mai flyttet jeg min familie fra Torvik til Ødegård. Etter at det tirsdag ble meg meddelt at de kommunale kontorer likevel skulle bli i byen, reiste jeg til byen og var på kontoret en tid onsdag ettermiddag. Ulset var da tilstede. Senere har utenom meg, Ulset og frk. Holme vært i funksjon på kontoret, og det har fra den tid vært fullt opp å gjøre.

Fullmektig Lindvåg var på kontoret mandag morgen og reiste såvidt vites tirsdag aften til Kvalvåg. Han har der overtatt ledelsen av Frei forsyningsnevnd og har senere etter oppdrag av formannskapsutvalget og rådmannen hatt sin funksjon der.

Kasserer Ulset var - så langt det var mulig - på kontoret til og med tirsdag og reiste natt til onsdag sammen med rådmannen, stadsingeniør-

var og formannskapssekretæren foreløbig til Frei. Ulset fortsatte derfra til Straumsnes. Raadmannen ringte ham torsdag og bad om at han om mulig kunde komme til Bjerkestrand torsdag aften. Men Ulset var forhindret heri, idet han av o.r.sakfører Fasting og Emil Volckmar var innkalt til et møte på Ødegård om formiddagen. Han var der både formiddag og ettermiddag og hadde da bl. a. en konferanse med kemneren. Det var av Fasting og Volckmar uttalt at den kommunale administrasjon foreløbig skulle samles på eller i nærheten av Ødegård. Fredag var Ulset atter på Ødegård. Noen bestemmelse angående kontorene ble heller ikke da gitt. Ulset istandbragte da etter anmodning av ordfører og raadmann en oppgave vedr. lønningene for april. Noen nærmere besked om kontorplass o.l. ble heller ikke gitt lørdag. Søndag 5.mai reiste Ulset til byen og hadde der mandag en konferanse med ordføreren, som da kunde meddele at kontorene fortsatt skulle bli i byen. Ulset var på kontoret hele dagen mandag, uten at noe nevneverdig kunne utrettes. Tirsdag reiste han atter til Straumsnes for å få hjem de saker som han tidligere hadde tatt med seg inn der, likesom han også hadde et oppgjør med bygmester Kvisvik, som fikk utbetalt 300 kr. vedr. matstasjonen på Ødegård.

Onsdag 8de var Ulset på kontoret fra kl. 1/2-12 til 3 og fra kl. 17 - 20 og senere har han ^{vært} i full funksjon på kontoret.

Frøken Holme reiste fra byen mandag aften til Bjerkestrand. Alle bøker var da pakket. Hun meldte seg onsdag i telefonen til Lindvåg, som mente at hun fikk bare holde seg i ro på Bjerkestrand så lenge, så skulle hun få besked hos ham. Hun talte også fredag med Lindvåg, som heller ikke da kunde gi nærmere opplysning eller ordre. Lørdag reiste hun til sin familie på Storlandet og reiste mandag tilbake til byen, hvor hun senere har vært i funksjon ved kontoret.

Frøken Sigbjørnsen reiste visstnok lørdag eller søndag til Kvisvik og har senere ikke vært her ved kontoret. Hun fikk onsdag 1. mai pålegg fra o.r.sakfører Fasting om å stille seg til tjeneste på Ødegård fra tirsdag av og har senere med samtykke av kommunens vedkommende deltatt først på forsyningsnevndens kontor der under Jacob Halvorsens ledelse. Etter det som Halvorsen har opplyst - senest for et par dager siden - er det der fullt opp å gjøre både for frk. Sigbjørnsen og kontorist Öivind Aasprong, som også har vært ved forsyningsnevndens kontor på Ødegård hele tiden siden torsdag 2. ds. Aasprong reiste inn til Straumsness mandag aften (annen branndag).

Assistent Öiestad var i byen og delvis ved kontoret til onsdag morgen. 1ste mai, da han reiste til Ødegård. Torsdag ettermiddag reiste han igjen til byen og var der til lørdag, da han reiste til Betna, hvor familien var evakuert. Det var derfra vanskelig å få reise til byen, men han ringte torsdag til byen og bad kemneren om forholdsordre, idet det da var liten tid å reise til byen på før påsdedagene, så kemneren at han skulde melde ~~med kikkertjen~~ seg til tjeneste hos forsyningsnemnda i Betna (Halsa) torsdag, fredag og lørdag og så komme til byen og møte på kemnerkontoret om morgenen 3dje påsdedag, hvilket han gjorde.

Midlertidig assistent Halås reiste mandag aften fra byen til Eide. Han var i byen en dag samme uke og har også senere spurt om kemnerkontoret hadde bruk for ham. Da det imidlertid ikke her har vært videre behov for ham, har han sammen med sin far vaktmester Halås arbeidet med rep. av middelskolebygningen.

Med hensyn til kontorpersonalet så vil det etter hvert bli mer og mer bruk for personalet. Det blir i hvert fall nødvendig med det første å få kontorbetjent Aasprong hit fra Straumsnes. Frk. Sigbjørnsen vil formentlig kunne bli der ennå en tid.

Fullmektig Lindvåg er etter det som er meg meddelt gitt i oppdrag å ta en inspeksjonsrunde til de rep. forsyningsnevnder ute i distriktene, og jeg kan vel derfor ikke så snart regne med å få ham igjen i sin post her.

Ærbødigst
O. Skarrebo.

~~Rapport fra revisjonssjefen~~

Rapport fra revisjonssjefen.

Herr raadmannen,
her.

Ad Deres skriv av 20 d.m. om forhold under bombeangrepet 28 - 30 april og videre.

Ved den nevnte tid arbeidet jeg alene ved kommunerevisjonen. Assistent Karl Jentoft Pedersen var beordret tilbake til forsgsvesenet (forsyningsnemda ?).- Revisjonsfullmektig Paul Sund var innkalt til militærtjeneste. Etter demisjonen har han tiltrådt ved revisjonen, hvorfra han imidlertid et par dager har vært avgitt til folkeregistret for å assistere ved tellingen. Fra 21. ds. har han 8 dagers sykepermisjon for mavelidelse i henhold til legeerklæring.

Om mitt eget forhold under angrepet opplyses:
Fra søndagsopphold på landet kom jeg tilbake til byen omkring kl. 20 Søndagskveld 28. april. Jeg deltok ~~med~~ da med bergningsarbeidet av varer m.v. fra truete hus til over midnatt. Da brannen utpå morgensiden ble begrenset, delte jeg dessverre den stort sett almindelige oppfatning at angriperne vilde høye seg med den skade som allerede var anrettet.

Mandag 29 april begynte jeg revisjonsarbeide med kontroll av kassebilag ved forsyningsnemndas kontor. Senere var jeg flere gang på vei til kemnerkontoret, men måtte ty til tilfluktrom på grunn av flyallarm.- Da jeg etter det lengste opphold der kom ut var kommunebygningen antendt, og jeg var avskåret fra å kunne redde noe fra kontoret.- Lidt senere ble som kjent slukningsarbeidet innstilt, og det ble meldt at befolkningen var beordret ut av byen. Jeg traf på en skøyte som gikk til Kvisvik. Føreren torde ikke vente et øyeblikk av frykt for nytt bombeangrep. Av den grunn kunde jeg ikke få reddet annet fra mitt hjem, enn lidt jeg hadde pakket om natten med tanke på at en øyeblikkelig

HEX-vvv

rømming kunde bli nødvendig.- Mandag kveld, etter jeg kom på landet, og tirsdag søkte jeg stadig opplysninger om forholdene i byen (jeg var også på vei til byen, men ble frarådet av de som kom inn). Jeg forsøkte så å få rede på den kommunale administrasjon, og onsdag fikk jeg vite at det skulde holdes møte på Øydegard av representanter for kommunen (formannskapsmedlemmer og andre). Jeg henvendte meg da dit for å høre om jeg kunde være med i noe arbeid. Jeg deltok da de første par dager i arbeidet med forskjellige ordninger.- Raadmannen og ordføreren har kjennskap til drøftelser og ordninger som ble foretatt der.- Senere arbeidet jeg ved avdelingen i Straumsnes for Kristiansunds forsyningsnemnd, til jeg den 10 d.m. reiste hit til byen etter ordre fra ordføreren og inntok min plass ved kommunerevisjonen.

Jeg håper de her gitte opplysninger er tilfredsstillende.

Kristiansund kommunerevisjon, 25 mai 1940.

Erbødigst

M. F. Glærum.

Rapport fra Elektrisitetsverkets driftsbestyrer.

Kr.sund den 25 mai 1940.

Herr Raadmannen

Hersteds.

Rapport bombardementet.

I anledning herr Raadmannels brev av 29.ds. meddeles:
Søndag 28 f.m. om formiddagen blev våre ledninger på Dale og ved Gasverket ødelagt ved sprengbombing. Vi gikk straks igang med rydning og reparasjon. 2 av våre montører der var i arbeide ved fangeleiren i Bruhagen blev øieblikkelig tilkalt. Alle var i arbeide og reparasjonen på Dale og ved Gasverket blev fullført. Utover dagen fortsatte bombingen. Under branden var alle optatt med frakoblingen. Utover kvelden og natten blev styrken permitert vekselvis. Mandag morgen var alle fremmøtt og i arbeide. Reparasjonen kunne ikke utføres så arbeidet ble konsentrert om utkoblinger forat beholde strømlevering lengst mulig for de ennu ikke skadede bydele. Mandag eftermiddag ca. kl. 18 blev alle permitert. Jeg fikk opgitt hvor de forskjellige drog hen for fremmøte efter nemmere varsel. Det var da intet mere å gjøre for elektrisitetsverkets folk idet alt var frakoblet som kunne frakobles i brannstrøkene. Om kvelden blev sjøkablen skadet, hvorfor byen blev utkoblet, og strømlevering foregikk bare til Kvalvik, Kvalvåg, Rena, Aspa o.s.v. Undertegnede reiste tirsdag morgen med motorbåt til Fladsetsund. Tirsdag morgen blev imidlertid også 10 k.v. fjernledningen skadet og strømleveringen avbrutt også til Fredøya. Stasjonen fikk ordre om å stoppe. I løpet av dagen fikk jeg rede på hvor feilen var. Natten mellem tirsdag og onsdag blev fjernledningen frakoblet byen og stasjonen opkjørt for strømlevering kun til landdistriktene. Under dette arbeide benyttet jeg de av våre folk som jeg hadde bruk for. Årsaken

til at jeg satte alt inn på å opprettholde strømleveringen til Fredøya var at denne var oversvømmet av folk fra Kristiansund. Etter at strømleveringen hertil var gjenopptatt etter ca. 1 døgn stans var montørene og jeg på vei til byen, men fikk stoppordre av herr Rademannen, og jeg deltok etter anmodning i et møte med forsyningsnevnden. Neste morgen reiste jeg alene til byen. Etterat ha set hvordan alt lå an og hvordan ^{skøden} tilsyneladende var, blev folkene tilkalt og ryddings reparasjonsarbeide igangsatt. Dette pågikk døgnet rundt, og lørdag middag var strømleveringen gjenopptatt til

- a. vestre del av Nordlandet,
- b. gjenstående del av Gomalandet,
- c. Bentnesset og Skorpa,
- d. distriktene runt Vågen,
- e. Øvre bydel
- f. Myra og Brunsvika.

Senere har rydnings og reparasjonsarbeidet pågått og bortset fra enkelte sprette huse er strømleveringen i orden over hele byen. Samtlige våre folk møtte ved tilkaldelsen, undtatt en hvortil telefonforbindelsen var avbrutt og som ~~ikke~~ selv var syk. Der blev inntatt endel hjelpearbeidere til rydningsarbeide. Vår vikar under frk. Kamsvågs ~~bykone~~ (benbrud) er ikke gjeninntatt. En anden av våre damer (fru Halseth) er midlertidig avdelt til Gjemnes forsyningsnevnd. Verkets kontor er i kasserer Vikenes hus og kontortiden opprettholdes fra kl. 9 - 19 uten midtspause, ved skift mellom de to gjenstående kontordamer. Ved kraftstasjonen var der 4 mann såvel i Ulvund som ved Skar. Førstemaskinisten ved Skar (Per Petersen) er syk og ligger på Sykehuset. De 2 midlertidig ekstramaskinister i Ulvund (Sigurd Skjærset og Per Oftedahl) er opsakt. Strømleveringen besørjes vekselvis av Skar og Ulvund idet begge har reduserte betjening.

Erbødigst
Ragnv. E. Aas.

Rapport fra pastor S. Willman.

Herr raadmann Næss,

her.

I høve raadmannens skriv av 20. mai d.å. angående de geistlige embedsmenns og de kirkelige funksjonærs forhold under og efter byens brann 28/4, skal jeg få opplyse følgende, idet jeg begynner nedenfra:

1. Dørvakten i Kirke. kirke, Rafael Ingebrigtsen reiste formodentlig idet brannen tok til, og har ikke vært sett siden.
2. Kirketjener Olsen forlot byen 3/5 og kom tilbake 6/5. Har siden hatt ca. en ukes permisjon for å få flyttet sin familie til Søndmør.
3. Kirketjener Grønseth reiste 29/4 og har ikke meldt seg til tjeneste siden.
4. Vikarierende klokke Gjørd, som ikke har vært i tjeneste siden tid-

- lig i vinter, har jeg ikke funnet det nødvendig å etterlyde.
5. Det samme gjelder organist fru Olsen-Brunn.
 6. Klokker Thorsen reiste med permisjon 23/4, ble på grunn av vanskeligheter med kommunikasjonene borte til 6/5. Hadde igjen permisjon for å ordne med familiens evakuering fra 15/5 - 22/5.
 7. Organist Bræin forlot byen 30/4 og var fraværende ca. 1 1/2 uke.
 8. Graver Kristoffersen var under brannen ikke borte noen hel dag og siden har siden hatt permisjon 3 dager.
 9. Tredjeprest Garpestad forlot byen 30/4 og kom på telegrafisk anmodning tilbake 9/5.
 10. Tredjeprest Seim reiste 30/4 og vente tilbake etter anmodning av prostens/Ø/ etter 8 dagers forløp.
 11. Hva meg selv angår har jeg kun vært borte fra byen 1 dag, nemlig onsdag 1. mai.

Kristiansunds Sogneprestkontor, 3 juni 1940.

Erbødigst

Simon M. Willman
kst. sokneprest.

Ad Raadmennens skriv av 20/5-1940.

Tilbakesendes hr. raadmenn, idet en rapport fra og med 28 f.m. vedlegges.

Fortiden arbeider kun 3 mann ved renovasjonen. De øvrige renovasjonsarbeidere arbeider f.t. ved ingeniørvesenet.

Fortiden holdes følgende brannvakter dag og natt: 2 mann ved Aldershjemmet, 2 mann ved "Slukk II", 1 mann ved Nordlandets brannstasjon.

Kristiansunds brannchefskontor 7/6-1940.

A. Røkkum.

R a p p o r t

i anledning Kristiansunds brann 28 april til 2 mai 1940 m.m.

Rapporten er skrevet efter hukommelsen, da begge brannmestrene er syke og er fortiden flyttet ut av byen og de har sine notater med sig.

Den 22 april falt der en sprengbombe på veienⁿ vestenfor omsund bru på Fredøen ca. 270 m. fra mitten av jernbetongbroen over Rensvikundet eller ca. 680 m. fra mitten Omsund- bru. Denne bombe drepte en 14 års gutt og sårede 2 kvinner. Et hus blev skadet.

I uken som fulgte forekom endel bombing rundt omkring i byen. Det gikk for det meste ut over båter på sjøen. Der blev også skutt med maskingeværer.

En del brannbomber faldt ned i byskogen. Mannskaper fra et sivile luftvern blev sendt innover. Ingen større skade skedde.

Søndag den 28 april omkring kl. 1/2 9 blev der kastet 2 bomber på Dale. Jeg kjørte straks utover. Det viste sig at 4 mennesker var drept og 3 sårede og 5 hus ødelagt. Det sivile luftvern's ambulanse og ~~redningsavdeling~~ og rydningsavdelingen var allerede på stedet og tok sig av de døde og sårede.

På tilbaketuren la jeg veien om Åsgårdsviken. På høiden øst-enfor Fostervolds fjøs blev der kastet bomber og skutt med maskingeværer. Vi kunne ikke tenke oss annet enn vor bil var målet.

Omkring kl. 10 blev Devoldholmen bombet, hvorved et pakkhus blev ødelagt og en masse vindusruter langs Vågeveien blev knut.

Omkring kl. 11 faldt der ned 2 sprengbomber i krysset Fosnagaten - Kranaveien, hvorved en 12" hovedvannledning og en 5" vannledning til Vedkaien blev ødelagt.

Vannledningen blev avstengt på begge steder av bruddstedet og vanntilførselen fra Bolgen blev dirigert opp Schjetmans gt.

Straks over middag omkring kl. 13,30 brøt uveiret løs for alvor, 4 sprengbomber faldt ned langs Storkaien hvorved et varestur og Storkaien 4 og Storkaien 11 blev antendt. Det sivile luftverns mannskaper svigtet totalt og der blev stadig skutt med maskingeværer på brannstasjonen og over President Christies gt.

Å rykke ut fra brannstasjonen var uråd. Jeg forsøkte da å ringe til vakten ombord i "Slukk II", men fikk ikke svar. Det viste sig at 4 sprengbomber var faldt ned innenfor en avstann av ca. 50 m. fra sprøyten så mannskaperne hadde søkt skjul iland.

Da endelig utrykningen fandt sted var katastrofen uundgåelig. Der blev skutt med brannkanonen for å samle folk fra borgerkorpset. Alt brannmateriell blev tatt i bruk og der blev kjempet tappert både av brannmannskapene og en hel del frivillige helt til mandag morgen. Det var ikke tale om avløsning, dertil var mannskapsstyrken alt for liten. Nordlandets oppringsmannskaper må spesielt roses, derimot var Indlandets mannskaper ikke fullt ~~bra~~ så bra. Slukningsarbeidet blev forstyrret av stadige flyangrep.

Mandag morgen var ilden begrenset. Alt mellom Meieriet, Storegaten, Torvgaten, Hauggaten, Tollbodbakken og Havnen var da brent. Vi hadde forsøkt å begrense ilden ved sprengning av et par huser uten nevneverdig resultat.

Det var ~~da~~ meningen å samle sammen endel ^{av} slangene, som ikke behøvtes til efterslukningen, men dette gikk ikke. Manskaperne var så slitne, at de måtte få gå hjem å skifte og spise med unntakelse av de som måtte holde vakt.

Men det var få som fikk tid til å spise. Litt over kl. 12 mandag brøt det løs igjen. Det blev da kastet brannbomber over Torvet, Torvgaten, Lindahls plass, Massastredet, Konsul Johnsens gt., Clausens gt. og Vestre bydel.

Høitrykksanlegget var da ute av funksjon, og vannverket forøvrig helt sprengt. Brannslangene var kaput. Vi gikk dog på igjen etter fattig leilighet selv om ikke motet var så stort hos alle.

Byen var under stadig bombeangrep. Gomalandet blev antendt med brannbomber og likeså Nordlandet. Sjøsprøytene virket utnerket hele

tiden. Men vi kunne ikke samle sammen så mange slanger at vi kunne få en tilstrekkelig lang slangeledning.

Mandag aften anså jeg alt for tapt.. Jeg forsøkte da forgjeves å få en konferanse med rådmannen eller ordføreren.

Vi begynte da å plukke sammen brannmateriellet, men da var mannskapsstyrken svunnet betraktelig inn. Det var ikke rart efter 2 dage og 1 natt stadig arbeide uten avløsning.

Tilsatt hadde jeg bare Kr. Meek og Rösandhaug samt "Slukk II"s mannskaper igjen.

Ilden nermet sig da sterkt Nordsund bru på Gomalandet. Vi gikk da dit med "Slukk II" for å forhindre at det blev for varmt til broen. Dette lykkedes også.

Tirsdag morgen fandt jeg det rettest å bringe "Slukk II" i sikkerhet før dagens bombeangrep begynte. Da var ingen den tettbebyggede del av Kirkelandet, Gomalandet og Nordlandet brent.

Tirsdag blev Indlandet angrepet med sprengbomber og brannbomber, vannledningen blev ødelagt på to steder.

Her var beboerne flinke til å uskadeliggjøre brannbombene så kun nogle få hus brante.

Tirsdag anså jeg det håpløst å gjøre noget. Byen var under stadig flyangrep og rydningsarbeide var umulig. Jeg gav da beskjed til de mannskaper som var igjen, at de skulle møte i Helsinghaugen 1/2 8 og kl. 13 hver dag for å stille sig til muligt arbeide.

Natt til onsdag reiste jeg til Straumnes. Jeg var da helt utkjørt. Det var meningen å komme tilbake onsdag morgen, men kom ikke lengere enn til Kvalvåg. Torsdag formiddag kom jeg til byen. ~~Torsdag~~ ~~formiddag~~ Kristi Himmelfartsdag 2/5, møtte Pettersen og O. Røe til arbeide. Vi arbeidet hele eftermiddagen. Fredag 3/5 kl. 1/2 8 møtte Löberg, Kr. Meek, Rösandhaug, Sogge, Kaneström, Sol skjær og Buan. Lördag møtte Ludvik Larsen, Björn Alnæs, Olaf Jörgenvåg og Överås, medens Sogge, Lesund, Övervåg og Hans Alnæs var sykmeldt. Söndag var full arbeidsdag, da møtte Östensen. Mandag 6/5 kom Karl Hansen, han hadde fra onsdag arbeidet ved forsyningsnevnden på Bjerkestrand, Sakshaug, K. Jakobsen, T. Meek, O. Stokke, Lökvik, Böe, Wiik, Forsnes, I. Stokke, Fjöseide, Gjölmme, Johansson, Brandsvik, Klevmyr, Vold, Rossbach og Wulff. Tirsdag 7/5 kom P. Jakobsen, Storvik, Stabel og Treekrem. Onsdag 8/5 kom Grytnes. Torsdag 9/5 kom Mörkedal og fredag 10/5 kom Björshol. Tirsdag 14/5 kom ing. R. Kiel. Mandag 20/5 kom Brandtzæg. Tirsdag 21/5 kom formannen ved renholdsverket Hans Honstad. Han hadde under bombeangrepet sendt en av hestene til kjører Dahl og en av hestene til bybud Olsen, likeså hadde han gitt dem høy.

Dykker Lysgård har meldt fra at han ikke ønsker å melde sig til tjeneste forløbig.

For tiden er følgende sykmeldt: Brannmester Övervåg, han har ikke vært i byen efter brannen, brannmester Meek, brannkonstabel Sogge, utkiksvakt Alnæs og brannkonstabel Fjöseide.

Abelsen døde 15/5. Schjetne er i militærtjeneste.

Kristiansunds brannchefskontor 7. juni 1940.

A. Rökkum.

Rapport fra Ottar Glærum.

Til Raadmannen,
 Her.

I anledning cirkulærskrivelse av 20. f.m. om mitt forhold unner og etter brannkatastrofen kan opplyses følgende:

Søndag 28. april var jeg på Boksaspa på Aspøya for å besøke min familie. Da den motorbåt som skulle hente meg tidlig mandag morgen ikke møtte til fastsatt tid, viste det seg etter foretatt unnersøkelse at den hadde vært i byen om natten og neppe kom tilbake før ut på formiddagen. Jeg bega meg da straks på vei til Mastad hvor jeg hadde håp om å få fatt på motorbåt. Etter endel overtalelse lykkedes det å få en til å sette meg over til Bjerkestrand i Frei. Herfra tok jeg buss. Etter mange opphold under flyangrep kom vi endelig frem til Byskogen. Da jeg forstod at det var umulig å få sjåfføren til å kjøre videre, fortsatte jeg tilfots og av alle passasjerer i to fullastede busser var jeg den eneste som kom frem til byen i middagstiden. Når hjemturen er beskrevet såpass inngående så er det for å motbevise beskyldningene om å være forsvunnet fra byen.

Tross ^{støve} ~~alle~~ dele av byen ved min ankomst sto i brann, gikk jeg straks til kontoret. Endel omkringliggende bygninger var da allerede i brann. Etter forgjeves å ha forsøkt å få fatt på ett kjøretøy for å forsøke å redde noe fra kontoret, tok jeg vare på det vesentligste av kontorets kontantbeholdning, samt endel av forsorgskontorets beholdning. Disse beløp tilsammen kr. 8,000,- ble ~~straks~~ brakt til ett sikkert sted hvorefter jeg atter bega meg til kontoret. Ved ankomsten dit var kontorbygningen antent og helt utilgjengelig. Jeg vilde da forsøke å redde noe i mitt eget hus i Fr. Nanséns gt. 2, men det var nu sperret av soldater helt fra Skolegaten til Allanengen skole. Jeg fikk derfor kun reddet en bylt med sengkler og noen småsaker.

Straks etter ble jeg med en lastebil med varer til St.Hanshaugen, og resten av dagen tok jeg nu i St.Hanshaugens restaurant imot varer som ble kjørt dit fra forretninger som var truet av brannen. Ved midnattstid måtte jeg søke meg om etter tilholdssted for natten og har senere bodd hos min bror i Dalen. Tirsdag morgen fortsatte jeg sammen med en del frivillige med å bringe varer til St.Hanshaugen. Det gjaldt snarest å få varene i hus for at de ikke skulde ta skade og ennå mere for at de ikke skulde bli bortstjålet. Folk stjal av de oppkjørte varer så det ~~må~~ måtte settes bevegnet vakt over dem. Denne dag begynte folk å komme frem fra haugene for å få mat. Vi begyndte da å dele ut av de varer som ikke var holdbar. De første ekspedisjoner gikk noe vilkårlig men etterhvert ble det mere og mere system i arbeidet. De første dage ble det på en seddel notert navn på hovedpæreen samt antall medlemmer i husholdningen og deretter anført hvilke varesorter som ble levert. Fra fredag 3. mai overtok Bang fra kontor i Myra gård utskrivning av rekvisisjoner hvorefter varene ble levert på St.Hanshaugen. Tirsdag 30. april og onsdag 1. mai holdt jeg kontortid på formiddag i Myra gård og foretok da en del utbetalinger av trygd for april. 2. mai (Kristi Himmelfartsdag) reiste jeg en tur på landet for å besøke min familie.

Fra fredag 3. mai ryktes i byen at kommunale autoriteter og andre holdt møte på Øydegård, men det lykkedes ikke å få rede på hvad som behandledes der og ennå mindre å få rede på noen beslutninger fra disse møter. Mandag 5. mai bestemte jeg meg etter konferanse med Bang til å reise innover til Øydegård for å komme i forbindelse med de som holdt møter der. På vei fra Myra gård til kaien møtte jeg imidlertid ordfører Ulrik Olsen og fortalte ham hvad jeg aktet å gjøre. Han sa da at det var unødvendig å reise da han kom fra Øydegård. Resten av uken var jeg delvis i Myra gård men for det meste på St.Hanshaugen. I uken 12 mai til 18. mai var jeg på kontoret for Forsyningsnemnda for Kristiansund og Nordmøre og etter 19. mai har jeg vært på forsorgskontoret.

Kristiansund N. 6. juni 1940.

Ottar Glærum.

Rapport fra forsorassjefen.

Herr Raadmannen,
hersteds.

Ad Deres skriv av 20. mai d.å. angående forsorgskontorets personales og mitt forhold under branskattastrofen fra og med 28. april 1940.

Ved den omregulering av forsorgskontorets administrasjon som førte til at alle utbetalinger til faste og midlertidige understøttede samt alderstrygdene ble overført til forsyningsnemndens kontor - bragte stor forstyrrelse i forsorgskontorets daglige arbeide. Forsyningsnemnden måtte få overlatt forsorgsvesenets lokaler og kontorinventar og materiell.

Til å begynne med så det slik ut at fattigvesenets øvrige gjøremål var overflødiggjort. Imidlertid viste det seg snart at fuldt så letvindt var det ikke å avvikle fattigvesenets over 70-årige virke, som egen selvstendig administrasjon i vår by. Det ble snart klart at fattigvesenets øvrige virke utenom den direkte understøttelse til opphold hadde behov for daglig arbeide og tilsyn. Det ble derfor ordnet så, at jeg til forsorgskontorets arbeide fikk overta alderstrygdens kontor i 2. etasje.- Her var tidligere anbragt bidragsfogdens kontor så jeg til forsorgskontorets daglige arbeide kun fikk flyttet opp det aller nødvendigste til det daglige arbeide.

Registrene og kartotekene ble ikke flyttet da forsyningskontoret hadde bruk for det. Arkivene ble også urørt.- Så kom hertil den store tilstrømning til forsyningskontoret.- Trafikken var hver dag så stor, at det ble nødvendig at mitt personale måtte hjelpe til i det daglige arbeide på forsyningskontoret. Følgen av dette ble at forsorgskontorets arbeide så å si daglig måtte legges tilside. Til forsorgskontorets arbeide skulle

jeg beholde assistentene fru Margit Langseth og Karl Jentoft Pedersen.- Resten av forsorgskontorets personale - fullmektig Jacken Aass, Kasserer Kristian Williamsen, assistentene Jørdis Jørgensen, Osvald Kirkevaag og

Ivar Olsen, - ble overført til forsyningsnemndens kontor. Fullmektig Jacken Aass ble kontorchef for forsyningskontoret. - Assistent Bjarne Glærum var tidligere overflyttet til forsyningskontoret.

Det virvar dette skapte, og i tillegg til dette det veldige innrykk av folk, med påfølgende stort arbeidspress hver eneste dag i uken, førte med seg at det ikke ble tid eller anledning til på forhånd å forberede flytning av forsorgskontorets arkiver, kartoteker og registre og det øvrige kontormateriell.

Jeg regnet med at det måtte bli en bedring i dette forhold etterhvert som forsyningskontoret hadde funnet fram til en fast og stabil arbeidsordning. - Men så langt kom man ikke før tyskerne og katastrofen var over oss.

Når jeg som innledning til min innberetning nevner dette, så er det for å rettferdiggjøre årsaka til at så lite av forsorgsvesenets kontormateriell og arkiver ble reddet. Har forsorgsvesenet fått beholde sin administrasjon uberørt, og fått arbeide under vanlige tilvante forhold, kan det med sikkerhet antas at man har fått tid og anledning til på forhånd å samle seg om flytning av forsorgsvesenets arkiver og kontormateriell i god tid før katastrofen. Men nettopp de kritiske uker forut var - som jeg forut har nevnt - forsorgskontoret og forsyningskontorets personale unnergitt det sterkeste arbeidspress fra morgen til kvell.

Jeg skal så gi nærmere redegjørelse for mitt personales og eget forhold under brannkatastrofen.

Fra den tidlige morgen, søndag den 28.april d.å. var det flyallarm i det uendelige. Bombene faldt tett, og mitraljøsene spilte ustanselig. Det var fra morgenen og utover hele dagen, ytterst farlig, - ja til sine tider rent livsfarlig å ferdes ute på gaten. Ut på formiddagen var flere huse i brann i vestre bydel, kaiene og Vågen. Og utover dagen tok det til med ennu større voldsomhet både med brannbomber og i utvidelse av brannherjede hus.

Om ettermiddagen - søndag - traff jeg sammen med mit personale og vi drøftet flytningen av forsorgskontorets kontormateriell og arkiver. På det tidspunkt var det helt umulig å få fatt i kjøretøi eller annen arbeidshjelp. Alle var opptatt med redningsarbeidet fra de hus som allerede var antendt og fra de hus som var sterkest truet. Og slik stod det på utover resten av søndagen og til langt over midnatt. Da lyktes det brannvesenet å få stanset brannen ved Lindahls Plass. Noen fare for forsorgskontorets bygninger var det absolutt ikke på det tidspunkt. Det ble derfor ikke foretatt noe med utflytningen, da det - som nevnt - ikke var mulig å oppdrive noe kjøretøy.

Før jeg forlater søndagens tragiske hendelser for vår kjære by og dens befolkning, må jeg få nevne at forsorgskontorets personale og jeg utover hele dagen og til branden for denne dag var begrenset, tok del i redningsarbeidet og brannvesenets slukningsarbeide.

Utover kvelden var assistent Osvald Kirkevaag med i brannvesenets arbeide på Torvet, og mens han stod med en av slangene ble han rammet av en nedfallende skorstenspipe. Han ble i livløs tilstand kjørt til sykehuset og straks tatt under legebehandling. Men hans liv stod

ikke til å redde. Han hadde fått hjerneskillen knust, flere brud og andre svære molester. I den tilstand ble han, sammen med sykehusets øvrige pasienter - evakuert til Strømsnesset og døde tirsdag den 30. april d.å. Han ble begravet lørdag 4.mai på Bremsnes kirkegård.- Hele søndagen hadde Osvald Kirkevaag med stor inderdighet tatt del i redningsarbeidet fra brennende hjem og forretninger. Osvald Kirkevaag var 24. år gammel og har ni i 3 år arbeidet ved forsorgskontoret som assistent. Han var en meget avnerik, flink og energisk ung mann som gikk opp i sitt arbeide med liv og sjel.- Hans uventede bortgang er derfor et stort tap for forsorgskontorets arbeide, og hele personalet deler foreldrenes store sorg over Osvalds tidlige død under slike uhyggelige forhold.- Personalet og jeg var avskåret fra å delta i hans begravelse, og heller ikke var det mulig å få sendt krans. Forholdene tillot ikke det.

Utover søndags ettermiddag og ut på kvellen da det ble noe skumring, reiste det tusener av folk fra byen. Alt som flytte kunne ble tatt i bruk. Jeg fikk beskjed om flere syke og gamle mennesker som trengte hjelp til flytning ut av byen. Her samarbeidet jeg med stadsfysikus Kielland, sundhetsbetjent Johan Johansen, helsesøster Slørdahl og mange ungdommer og lotter ydet en verdifull hjelp under transporten. Sundhetsbetjent Johansen var uforferdet, og hadde mange farefulle turer til Frei hvor der ble ordnet med pleiehjem i Frei ungdomshus. Her ble det ordnet med opphold for 30 gamle mennesker. Helsesøster Slørdahl og flinke lotter satte alt inn på å gjøre oppholdet for de gamle så godt hyggelig og godt som mulig.- Her ble de gamle til 14. mai d.å. da de ble overført til det nyoprettede pleiehjem på "Varde" fylkesskole, Bruhagen, Bremsnes.- Administrasjonen av dette hjem er av formannskapet overført til forsorgsvesenet, her. Der skal være samarbeide med Bremsnes som har rett til å innlegge et nærmere angitt antall gamle og syke.- Til idag har det på dette hjem ialt vært innlagt 52.- Av disse er 2 avgått ved døden, og 5 har flyttet ut. Antallet av pleiepatienter er idag 45. De gamle som ikke kunne skaffes opphold på de evakuerte gamlehjem, ble anbragt ute i distriktet. Før dette kunde skje, måtte de foreløbig anbringes på hjelpestasjonene, gamlehjemmet og sykehuset. Først ved midnattstider var det tilrådelig å foreta transporten til Brunsvika hvor flere skjøiter lå ved Wirums pakkhus og fraktet de gamle og andre evakuerte ut til distriktet. Dette gjentok seg både tirsdag, onsdag og torsdag.- Det var et stort antall gamle og hjelpeløse som på denne måte ble hjulpet, og det mange gange under farefulle forhold.- Nu når alt er over og litt på avstand, må jeg si at det er et under at ikke flere menneskeliv gikk tapt. Det har nok vært på sin plass å nevne navnene på de mange som var med i arbeidet for å hjelpe de syke og gamle,- men det er ugjørlig. Jeg vil bare si at forsorgskontorets personale har sin andel,- og gjorde sin plikt i disse uhyggelige og farefulle dager. Det samme gjelder forsyningskontorets personale.

Mandag 29. april ble som foregående dag. Bomberegnet ble enda mer intensere og brannbomber ble sprøttet utover byen i uhyggelige mengder. Det brente overalt i byen.

Mandag morgen ble forsorgskontoret åpnet til fastsatt tid.

Vanligvis er mandagene travle dager, og denne mandag kom i tillegg utbetalingsene til de alderstrygdene. Allerede før kontorets åpning, var det gangene fullt av folk, - og da særlig av gamle folk som skulde ha sin alderstrygd. Vi hadde ikke før åpnet kontoret før det ble flyallarm, og da det gikk slag i slag - kun kortere pauser. - Som tilfluktsrom ble benyttet kjelleren under forsorgskontoret. - Det ble et svært arbeide å hjelpe de gamle - og mange yngre med. Tilslutt var det ikke annet å gjøre enn å hjelpe de gamle bort fra forsorgskontorets område. Formiddagen og langt over middag gikk med til dette.

For mitt vedkommende ble jeg noe heftet på grunn av den ulykkelige hendelse med Osvald Kirkevaag. Som Osvalds sjef- og onkel - mente jeg å være forpliktet å ta den tid som trengtes for å underrette Osvalds foreldre som bodde i Sveppen. Det tok noen tid, og jeg var også ved middagstider en tur på sykehuset. Da jeg kom tilbake var skolene og forsorgsvesenets bygninger i flammer og stadig utsatt for bombeangrep og sperreild fra maskingeværer. - Under disse forhold var det nå helt håpløst å få redde noe fra forsorgskontoret. Assistent Karl Jentoft Pedersen hadde reddet ut 3 skrivemaskiner, regnemaskinen, spesialregistret og endel andre ting. - Kasserer Williamsen reddet kassaboke, pengeskrivet, og refusjonsprotokollen. Sistnevnte var det av stor viktighet å få reddet. Den inneholder oppgaver over kommunens tilgodehavende hos de andre kommuner og staten. Mere hadde kunnet reddes hvis det hadde vært mulig å oppdrive kjøretøyer for transporten videre. - Å bringe kontorets materiell og arkiver ut av det brennende hus for å legge det på gårdsplassen var til ingen nytte, - så intens som flammene og varmen var. Da jeg sist var ved forsorgskontoret, brente bygningen og de omliggende hus. Det var på livet løs å komme seg velberget ut fra ildhavet. - Det var med vemod og trykket stemning jeg måtte forlate min arbeidsplass - og se forsorgsvesenets velordnede kontor og arkiver gå opp i luer.

På den tid var husene fra Lindahls plass, Haugggaten, Nedre og Øvre Enggate, Skolegaten, nedre del av Langveien og en rekke hus i Løkken, - særlig i Johnsens og Bökkers gate - i flammer, - det reneste ildhav.

Da jeg kom til mitt hjem, var det å faresonen. Det hadde lyktes min hustru å få ut av ~~huset~~ huset en del gang- og sengklær og diverse andre småting - resten av vårt hjem måtte vi stå å se gå opp i flammer.

Det var nå blitt ettermiddag.

Jeg og min hustru fikk nå opphold hos min bror i gartneriet "Rolighet" som ennå ikke var brent. Hele gartneriet og rundt Vanndamene var det fullt av innbo som var reddet. For den kommende natt innrettet husville folk seg soveplasser under trærne og i bjergkløftene som kunde dekke for nye bombeangrep, - og disse uteble ikke. Natten ble sur og kald, og for å legge litt på humøret og tilvarelsen for de mange som hadde sitt nattely under åpen himmel, sørget min hustru for å koke kaffe. Hele natten og det påfølgende døgn drev min hustru denne gratis-restaurasjon. Den proviant jeg og min bror hadde, gikk med, og senere delte de brannlidte gjester maten med hverandre.

Tirsdag den 30. april ble en gjentakelse av de 2 foregående dagers bombing og nye brander. De monotone toner fra bombeflyene sang hele dagen, avbrutt av smell fra nedkastede bomber og kvin fra de heltemodige mitraljøseskyttere.- For oss som var igjen i byen, var det tydelig å forstå at hele byen ^{den 11/5}skulde legges i grus.

Om formiddagen deltok jeg i et møte sammenkaldt av ordfører Ulrik Olsen. Jeg gjorde da rede for hvad jeg - i samarbeide med kontorsjef Aass ved forsyningskontoret og forsyningskontorets personale hittil hadde foretatt oss siden søndag.

Utover hele tirsdagen var flyangrepene mere intensere enn noensinde - det var formelig livsfarlig å ferdes under åpen himmel. og byen nedenfor gartneriet "Rolighet" var et eneste ildhav. Folk flyktet utover mot haugene, Brunsviken og ellers hvor det var mulig å oppdrive et skjulested.

På Kirkelandet ble "Myra" gård samlingsstedet. Og her viste fru Næss., "Myra" gårds eier - en kjærkommen og velkommen gjestfrihet og hjelpsomhet. Fruen stilte hele sitt hus til disposisjon for de brandlidte.- Allerede mandags kveld hadde fruene sørget for å skaffe de flyktende brandlidte mat og kaffe. Det spurtes snart at det ute i "Myra" var mat og kaffe å få. Og folk møtte fram i store skarer,- det var byens eneste matstasjon. Slik var det at "Myra" matstasjon ble startet. Kyndig arbeidshjelp i kjøkkenet lyktes det også snart å få fatt i. Hjemmenes Vels betjening var blandt de som hadde søkt sin tilflukt ute i haugene, og disse var straks villige til å ta arbeide ved matstasjonen. Som kokke har hele tiden fungert frk. Marie Gjengseth med god støtte fra sine medarbeidere fra Hjemmenes Vels kjøkken,- frk. Ellen Leithe, Margrethe Voll, Solveig Larsen og fru Marie Odegård. Medlem av fattigstyret fru Anna Böhme, var fra første dag med i arbeidet ved matstasjonen. Dessuten var det en hel del andre kvinner som med iver og dyktighet tok del i det daglige arbeide. Navnene har jeg ikke notert,- men et bør nevnes, og det er frk. Nikoline Fostervold som tross sin alder,- hun er over 70 år - hengte i med koppvask og annet forefaldende arbeide fra den tidlige morgen til den sene kveld.

De første ukene var "Myra" gård - som nevnt- byens eneste matstasjon, og der ble daglig servert mat - frokost, middag og aftens til ca. 500 mennesker. Med de lokaliteter og hjelpemidler som var til rådighet er det nu ufattelig hvordan disse folkene klarte denne påkjennning og det veldige arbeidspress som har vært ved matstasjonene hver eneste dag. Da tilstrømningen til "Myra" matstasjon økedes for hver dag, drøftet jeg sammen med fru Böhme å få opprettet ytterligere en matstasjon, og som passende sted ble nevnt gammelhjemmet. I et av møtene som var innkaldt av ordfører Ulrik Olsen, og som jeg deltok i, nevnte jeg også dette.

Jeg fikk ikke tid til å arbeide mere med dette, og overlot det videre arbeide til fru Anna Böhme. Noen annen befatning med matstasjonen på Gammelhjemmet har jeg ikke hatt.

Matstasjonen på "Myra" gård kom igang allerede tirsdag 30. april og har den hele tid vært i travel virksomhet. Fru Næss og hennes datter og alle de andre damer som i denne fortvilte og vanskelige tid

For vår by, fortjener en særlig påskjønnelse fra de kommunale myndigheter. Likeså fru Böhme og hennes flinke hjelpere.

I denne forbindelse vil jeg få nevne at kontorsjef Jacken Aass og jeg fra første stund var med å startet "Myra" matstasjon. Vår oppgave var å skaffe proviant. Til å begynne med hadde vi ingen annen utvei enn å forsyne oss hvor det var å få.- Her var man så heldig at forsyningskontorets funksjonærer Bjarne og Ottar Glærum - fra mandags ettermiddag 29. april - var gått opp i arbeidet med ordningen av de varer som var reddet og kjørt til St.Hanshaugens restaurant. Og her var det rikelig med matvarer.

Da ikke noen av forsyningsnemndens medlemmer eller andre av de kommunale myndigheter kunde påtreffes i byen så man kunde rådføre seg med disse, ble Aass, Ottar Glærum og jeg enige om å skaffe "Myra" matstasjon proviant fra St.Hans-haugens lager. Aass og jeg tok opphold på "Myra"gård og fikk her ordnet oss med et kontorrum. Bjarne og Ottar Glærum hadde stasjonen på St.Hans-haugen.

Onsdag den 1.mai var som de 3 foregående dager.

Bombeflyene kom tidlig med sin morgenhilsen, og holdt det gående hele dagen. Om formiddagen deltok jeg i et møte,- sammenkaldt av ordfører Ulrik Olsen. Jeg ga da en redegjørelse for det jeg og mine medarbeidere hadde foretatt oss under de foregående dagers brutale overfall, på vår kjære by og dens befolkning.

Ved middagstider onsdag brente husne i gartneriet "Roligheten", så min hustru og jeg var atter husville. Jeg måtte benytte mitt lille kontorrum også til beboelsesrum. Hver dag var jeg og mine medarbeidere gjenstand for stadige henvendelser fra de brannlidte. De manglet alt- og var dessuten uten kontanter. Vi søkte å hjelpe så langt det var råd og anledning i samarbeide med forsyningskontorets personale.

En av de første vanskeligheter som meldte seg var å skaffe brødvarer. Alle bakerier - på et nær - var brent, og bakerne evakuert. Men også dette ble løst, og det på følgende måte:

Slakterevenn Peder Pedersen og hustru tilbød seg å påta seg bakningen av brød inntil Johan Olsens bakeri i Jullums gate kom isving.- Sekretær Honningdahl stilte sin leilighet til rådighet og foruten til brødbakning ble 7 mennesker skaffet husrom. Blandt disse var jeg og min hustru, Pedersen og hustru bakte ca. 100 brød i døgnet. Til stekning benyttet de komfyr,- sikkert en prestasjon selv for den flinkeste fagmann.

Slaktermester Ansgar Lövvold arbeidet intens med å få igang Johan Olsens bakeri i Jullums gate, og det lyktes også den kommende uke. Et stort savn ble avhjulpet. Bakeriet administrertes av forsyningskontoret.

Til å begynne med hadde vi ikke skrivesaker. Denne mangel ble også avhjulpet. John Johnsens trykkeri var i behold, og her fikk jeg trykt rekvisisjonssedler og matbilletter for matstasjonene. Matbillettene var for 7 dager/,og særlige kuponger for frokost, middag og aften. Det lyktes også å få fatt i et par protokoller, så fra fredag den 3.mai hadde vi fått istand en slags administrasjon. Som kontorsjef fikk

jeg fatt i kontoristene Johan Wammer-Pettersen og Arne Elgsås,- interesserte og flinke karer som utførte et utmerket arbeide og var meg til stor hjelp.

Torsdag den 2. mai var det Kristi Himmelfartsdag, men man merket lite til at det var helligdag. Det eneste lyspunkt var at det så ut til å være slutt med luftbombarderingen. Men til gjengjeld ble det nu en sterkere pågang av de evakuerte fra de nærmeste branndistrikter.

Freitag 3.mai og lørdag 4.mai var også meget travle dager. Kontorsjef Aass var beordret til Frei i forsyningsnemndens tjeneste, likeså kasserer Williamsen. Assistentene Margit Langseth og Karl Jentoft-Pedersen var beordret til arbeide med centraladministrasjonen og forsyningen som på den tid var samlet på Øydegard, Strömsnesset.

Torsdag, fredag og lørdag var jeg således alene på stasjonen "Myra" gård. Det var en stri tårn med hundrevis av henvendelser fra brandlidte og andre nødlidende. Det som lettet arbeidet var at alle folk tok det beundringsverdige rolig.- Hver dag i den forløpne uke var begivenhetsrike med mange hendelser,- det ble få timers søvn i døgnnet - det hele var det rene mareritt.

Den påfølgende uke var jeg daglig i samarbeide med kontorsjef Aass, og det meste av arbeidet gikk ut på å hjelpe de brandlidte og andre nødstedte med rekvisisjoner på matvarer og utskrivning av matbilletter.

Under brandkatastrofens første dager måtte jeg ordne med 1 begravelse, og i samarbeide med stadsfysikus Kielland anbringe 3 sinnsyke i asyl, 1 mann og 2 kvinner.

Med Deres og ordførerens samtykke fikk jeg permisjon fredags ettermiddag, 10.mai - for å tilbringe pinsehelga hos min sønn som hadde sin familie evakuert på Sjøholt, Ørskog.

På reisen traff jeg sammen med flere folk fra Aalesund og Sundmøre, og ble slått over hvor lite disse hadde greie på den katastrofe som hadde rammet vår by. For å få kjennskap til hvad der fra Aalesund var foretatt for å komme vår nødstedte by tilhjelpe, reiste jeg lørdags morgen til Aalesund. Jeg oppsøkte raadmann Alvestad og ga ham en kort redegjørelse om tilstanden her. Herr Alvestad foranlediget sammenkaldt et møte hvor jeg ga anledning til å redegjøre for katastrofen og dens omfang, og nevnte da de ting det for tiden var mest følelig mangel av i vår by. Formannen for Kvinners arbeidshjelp i Ålesund,- fru Devold-Löken, lovet at hun straks skulde ta seg av hjelpearbeidet for vår by, og det gikk ikke mange dager før der kom hjelp fra Ålesund. Fra kvinnes arbeidshjelp på Sjøholt, Ørskog har jeg mottatt 10 kolli med gaver til de brandlidte. Jeg nedsendte gavene til utdelingskomiteen til fordeling blandt de brandlidte.

3.pinsedag - 14.mai - tok jeg, sammen med Ottar Glærum og assistent fru Margit Langseth, fatt på å gjenoppbygge forsorgskontoret og alderstrygdens kontorer.

Straks efter katastrofen heivendte jeg meg til mine kolleger i Trondheim, Ålesund og Bergen, og fra disse har jeg mottatt en del materiell som jeg kunde starte med.

Det ble straks fullt opp med arbeide, og daglig var det stort innrykk av folk som hadde utenlandsk hjemstavn som måtte hjelpes med mat og penger til å reise videre. Rekvisisjoner og matbilletter skulde utskrives fra forsorgskontoret.

Tirsdag den 28.mai fikk jeg den overraskende beskjed fra ordfører Ulrik Olsen at vareanvisningene skulde oppheves straks, og at fattigvesenet skulde overta den fastsatte understøttelse av brandlidte og andre nødstedte straks, og at understøttelsen nu skulde utbetales i kontante bidrag. Denne ordning gjaldt både for byen og for de evakuerte som var fra byen.

Det hele skulde ordnes i løpet av uken, idet forsyningsnevnden på dagen var løst fra sitt hverv med å skaffe oppholdsbidrag til de nødstedte i byen og til de evakuerte ute i landdistriktene.

Kjøpmennene både i byen og ute i landdistriktene nektet å motta vareanvisninger, - alt forlangtes betalt kontant. Det måtte derfor straks gåes til handling. Og det var ikke så liketil i den tilstann forsorgskontoret befandt seg, - uten materiell og helt utilfredsstillende lokaler. Der-til kom for landdistriktenes vedkommende de høist fortvilte kommunikasjonsforhold, - både med hensyn til telefon og ruteforbindelser. Sammen med mine medarbeidere - Ottar Glærum og fru Margit Langseth, tok vi straks fatt på oppgaven. Som før fortalt er forsorgskontorets materiell og skjemaer, kartoteker og registre brendt. Det må begynnes forfra og bygges opp igjen.

Det måtte utarbeides skjemaer, personliekort, registre m.m., og da dette ikke kunde trykkes her, sendte jeg fru Langseth til Ålesund som ordnet med trykning og sørget for at det ble utført straks. Det vil bli satt alt inn på å få registrene og kartotekene i orden så snart som mulig. Fru Langseth skal lede dette arbeide.

Ottar Glærum satte seg straks i forbindelse med landdistriktene, og tiltross for at der måtte benyttes iltelefon, gikk der med en hel dag til dette. Skrivelser ble sendt til fattigstyrene i Nordmøres 25. herreder, og dessuten til flere herreder i Romsdal og Sør-Trøndelags fylke.

Ottar Glærum skal ha ledelsen med utbetalingene i byen og landdistriktene. Som underkasserer i byen har jeg ansatt Ivar Olsen, Som stenograf og maskinskriverske er antatt frk. Aanes.

Da det for tiden ikke kan benyttes fattigverger, må det ordnes slik at søknaden om understøttelse kan utskrives på forsorgskontoret.

Som ekspedisjonslokale har jeg fått overlatt godtemplar-lokalet og dessuten 2 mindre kontorrum.

Ved et intens arbeide, lyktes det allerede samme uke som dette ble overlatt til forsorgskontoret å få gjennomført at understøttelsen til fastsatt utbetalingsdag ble ydet med kontante penger, foruten

i byen, også til de evakuerte i de nærmestliggende distrikter. Det vil selvsagt ennå ta noen tid før den hele administrasjon er gjennomført slik den bør være.

Det første som nu må gjøres, er å få ansatt kontrollører, - såvel i byen som ute i distriktet.

På grunn av forholdene har det vært umulig å få sammenkaldt fattigstyret til møte. Fattigstyrets formann, herr Alf Jordahl, har jeg stadig vært i samarbeide med, og han er blitt holdt a jour med forsorgsvesenets arbeide.

Med det første skal fattigstyret bli innkaldt til møte.

Bidragfogdens bøker, forelegg og registre er også brent. Assistent Johan Ryther var i byen søndag 28/4-d.å.

Da han efter branden ikke hadde kontor eller anledning til å utføre noe arbeide, samtykket jeg i at han fikk oppholde seg på landet en kortere tid, inntil der kunde ordnes med arbeidsrum.

Han var ofte i byen til konferanse. Era 3.pinsedag har han vært i stadig arbeide med å gjenoppbygge kontorets administrasjon. Det som kan gjøres for å få kontoret iorden igjen, er gjort. Herom henvises til annen skrivelse jeg har sendt Dem.

Vergerådet og arbeiderværnets materiell er også brent. Nytt materiell er allerede anskaffet.

Ved katastrofens utbrudd hadde forsorgsvesenet et vedlager på ca. 1400 meter. Forsorgsvesenets lager av klær, - særlig undertøy, gikk også tapt. Dåde vedlagret og klælagret var assurert. Forsorgskontorets inventar og materiell var assurert for kr. 11,000,00 og bidragfogdens for kr. 1,600,00.

Da herr raadmannen i sitt skriv av 20. mai d.å. gjør krav på at jeg i min innberetning også skal ta med mitt eget forhold under og etter brannen - regner jeg med at det ikke blir oppfattet som ubeskjedent at jeg har gått noe i detaljer.

For tilskutt å gi et samlet resumé, kan jeg si at fra søndag den 28. april og hele uken igjennom, var jeg ikke ute av klærne - det ble lite og ingen søvn - det var henvendelser fra de brannlidte og andre nødstedte til alle tider av døgnet.

Den samme påkjennning hadde forsorgskontorets og forsyningskontorets personale. Alle så vi som vår oppgave å være i byen for å stå til tjene- ste for den del av byens befolkning som trengte vår hjelp.

Og jeg tør trygt si at der fra vår side ble gjort alt for å hjelpe de trengende i den utstrekning og på den måte vi hadde anledning til det.

Med det grunnlag og det syn har vi alle arbeidet til idag.

Kristiansund forsorgskontor, 8.juni 1940.

Forsorgssjefen Leif Bang.

Rapport fra havnefogden ang. Sundbåtpersonalet.

Kristiansund N. 17. juni 1940.

Hr. Raadmannen,

Hersteds.Sundbåtpersonalets forhold under brannen.

Sundbåtene gikk iorden inntil mandag den 29 april, da det skift som skulle løse av på en av sundbåtene, Frey og Ludvig Pettersen ikke mødte, slik at der fra da av bare gikk en sundbåt.

Frey og Pettersen var forsvunnet den 29/4.

Paulsen og Solli fortsatte med den andre sundbåt.

Utpå kvelden var det på grunn av brannen umulig å legge til de vanlige steder på Nordlandet og Gomalandet og sundbåten forsøkte så godt den kunne å legge til andre steder og holdt det gående til kl. 24 da de la den opp og dermed stanset sundbåttrafikken, som der da heller ikke var behov for fordi det brente i hele byen og byen etterhvert ble praktisk talt tømt for folk.

Plikthugger Paulsen var i byen til natt til onsdag 1/5 da han berget Presto ut for moloen på Nordlandet, tok ombord endel gamle næmnesker, bl.a. frk. Caroline Museus, som han satte dels til Gjernes og dels til Karihavet, hvor han ble liggende med båten.

Plikthugger Berge som hadde fri mandag 29/4 eftm. reiste fra byen med sin familie mandag aften men han kom tilbake tirsdag morgen men da byen var på det nærmeste folketom og i full brann reiste han igjen. Maskinist Nilsen har hele tiden oppholdt seg i Byskogen og var i byen flere ganger de første dager etter brannen.

Maskinist Dahle var i byen til tirsdag morgen da han reiste sammen med Berge. De øvrige sundbåtmannskaper reiste ut av byen i løpet av søndag og mandag.

Sundbåttrafikken kom igang mandag 6/5 da Paulsen kom til byen med Presto. Siden da har vi holdt trafikken gående med en båt fra kl. 7 morgen til kl. 22 med avgang fra Kirkelandet hver halve time.

Mandag 6/5 hadde vi kun 3 mann nemlig Jensen, Paulsen og Johan Sivertsen.

Onsdag 8/5 kom også G. Andersen, maskinist Nilsen og Grimstad og vi gikk da sammen med havnebetjent Almås og andre "matlappfolk" igang med å ta opp sundbåt "Fram" -motorbåten- som var brent og sunket på sydsiden av Nordlandsmoloen. Vi fikk ved hjelp av havnevesenet 2 kranlektere flyttet båten opp i fjæren i Vågen hvor vi lenset den og deretter tok den opp på slip på Sterkodder hvor den fremdeles står i en sørgelig forfatning. Vi har tatt motoren ut og har med egne folk rensket, skrapet og rengjort skroget, så der er gjort hva gjøres kan for å bevare motor og skrog til man får tatt nærmere bestemmelse om eventuell reparasjon.

Plikthugger Solli mødte også den 8/5 men der ble ikke bruk for ham før G. Andersen ble syk den 14/5.

Berge, Bugge, Frey, Hårsgård og Dahle kom dels selv og meldte seg og sendte dels bud i tiden 10/5 og de nærmeste dager men fikk beskjed om at der inntil videre ikke var bruk for dem, da de ikke hadde

noe sted å bo her i byen. Her kan forresten innskytes at G. Andersen heller ikke hadde noe sted å bo, men lå på dørken ombord i en av sundbåtene til han ble syk. Ludvig Pettersen hadde vi ikke hørt noe fra før han mandag 27/5 møtte opp og fremla legeattest datert samme dag for at han var syk. Han tiltrådte igjen den 10/6. Gjeldnes hadde fri mandag 29/4 og oppgir selv at han tirsdag 30/4 gikk rundt i den nesten folketomme by og kl. 24 natt til onsdag 1/5 fikk fatt i en robåt og rodde til Aure sammen med en bokker Mikkelsen. De kom ikke til Aure før natt til lørdag og der ble han til han meldte seg til tjeneste her den 10/6. Han oppga å ha snakket med ordfører Ulrik Olsen derinne og fått forståelse av at han kunne bli der inntil videre. Mortensen gikk på sundet til kl. 14 den 29/4. 30/4 om morgenen slepte han "Lyn" ut i en bøye i Marcussundet. 1/5 fyrte han opp "Lyn" og gikk til Kristvik hvor han kamuflerte båten med maling som han fikk på stedet og ble der satt igang med å hente proviant fra byen til Brensnæs forsyningsnevnd 12,000 kg. klippfisk fra Brunsvika - i en lekter-. Torsdag den 1/5 gikk han til Fladsetsund hvor han - fra mine reiser til Bruhagen - viste at jeg var å treffe. Fredag fikk båten slippssatt og smurt i bunnen derinne og fra lørdag den 4/5 har den gått i rute mellom Fladsetsund og byen, en rute som har vist seg å være betydelig mere lønnsom enn sundbåtruten i byen.

Sundbåttrafikken drives f.t. med en båt på sundet fra kl. 7 til 22 med avgang fra Kirkelandet hver halve time og en båt på Fladsetsund og Møstavågen hvor der ligger en masse evakuerte. Denne rute går fra Fladsetsund kl. 8 og fra byen kl. 17.

"

Der er etter mitt skjøn intet å si på at folkene reddet seg ut fra den nesten folketomme og brennende by som fortsatt var under luftbombardement og beskytning omtrent som på en slagmark. Noe behov for sundbåter var det jo heller ikke.

At endel har meldt seg noe sent tilbake er også lett forståelig. De viste jo at praktisk talt den hele by var brent og tenkte seg ikke muligheten av at sundfarten kunne og skulle gjenopptas. Telefonere kunde de ikke og kommunikasjoner fandtes jo ikke til å begynne med. De resonerte ganske enkelt som så at det gjeller å friste livet på beste måte inntil videre der hvor de var havnet. De fleste av dem viste jo dessuten at deres hjem var gått opp i luer og at de hadde mistet alt hva de eiet. Penger til reiser hadde heller ingen av dem.

Aas.

"

Rapport fra Kontrollveterinæren.

Ad personellets forhold under branden.

Til

Rådmannen,

her.

Oppsynsmann Husby var i byen til torsdag kvell 2/5 og reiste

sa bort til mandag morgen 6/5 og har siden vært tilstede. Jeg var gjerne gjort bekjent med hans fravær.

Kontrollassistent Kvendset var i byen mandag 29/4, men da kjøttkontrollen da blev ødelagt fikk han tillatelse til å reise bort inn til nærmere ordre. Han arbeider p. t. i forsyningsnevnden, Kornstad.

Selv var jeg i byen mandag 29/4 til tirsdag morgen. Deltok i evakueringen av sykehuset og fulgte med til Grimstad hvor jeg avsluttet arbeidet tirsdag middag. Kom til byen fredag 6/5 og arbeidet for "kom-toret for bortkomne saker" til dette opphørte, samtidig som jeg stod i forbindelse med slakteriet.

I tiden 27/4 - 15/5 blev ikke tilført byen kjøtt. ~~I tiden~~ I tiden 15/5 - 22/5 blev tilført 1 - en - ku, et svin og to kalver. Da slakterne mangler maskiner er tilførselen enda altfor liten men forholdet vil sikkert rette på sig en del i løpet av de første dager. Til en viss grad bør man foreløpig lempe på de sanitære krav, for å få arbeidet i kjøttbransjen i gang innen byen og samtidig snarest få stoppet den ikke ønskede innførsel av opplaget mat.-

E. J. Eikrem.

Kristiansund N. 24-5-40.

Herr Raadmann Næss,
Hersteds.

I anledning Deres skrivelse til leiegårdsstyrets formann herr Ole Weiseth om omgående beretning om personalets forhold under branden, så må jeg herved få lov at meddele, at jeg ringte raadmannens kontor og værret frøken Jenssen om at jeg reiste på landet og hvor.

Jeg har også flere gange været i byen sakt ifra at jeg var tilstede, og jeg har havt flere gange konferanse med herr Weiseth, som kan bekrefte dette.

Arbødigst
Einar Engvig.

✓
Overlæge Svenningens beretning ianledning brannkatastrofen
i Kristiansund 1940.

Herr stadsfysikus Kielland.

Ad sykehusets drift under den første krigstid.

Ved krigsutbruddet blev der straks foretatt foranstaltninger til å gjøre kjelleren og første etage mest mulig splintsikre, likesom sykehusets tak blev merket med Genferkorset. Under flyangrepene blev de fleste patienter bragt ned i kjelleren eller første etage. Under bombardementet søndag og mandag 28-29/4 oppholdt patientene sig så godt som hele tiden sammesteds.

Tidlig mandag formiddag efter det fornyede bombardement og den påfølgende bybrann besluttet å evakuere sykehuset inn på Tingvollhalvøia. Der blev sendt en forpatrulje til Stråmsnes som skulle undersøke mulighetene for innkvartering på Grimstad i bedehuset der, og eventuelt handelsfunksjonærernes hus og samtidig forberede best mulig ankomsten og skaffe biler etc. til transport fra Kvisvik kai.

Man valgte heldigvis straks å evakuere fra sykehuset over slakterhuset, og dette viste sig snart å være det eneste mulige sted slik som forholdene utviklet sig. Alle patienter, alt rörlig inventar, alle beholdninger og forbindingsaker og medisin, alle matbeholdninger og kjøkkenutstyr og likeledes alt inventar og effekter til lager, søstre og betjening blev kjørt og båret til slakterhuset, og derfra båret ned den bratte skråning til den lille sten kai hvor innlastningen forgikk i skjøitene. Særlig denne siste etappe blev meget vanskelig og slitsom.

Heldigvis kom der allerede tidlig på formiddagen tilbud fra skjøiter vesentlig fra Bremsnes om å være oss behjelpelig med flytningen. Man ville dog ikke begynne selve innlastningen før ut på eftermiddagen, på grunn av de stadige flyangrep. Den første skjøite med patienter og endel gods avgikk ved 6-tiden om eftermiddagen, de andre utover kvelden og den siste skjøite kl. 2 natt til tirsdag; ialt 7 skjøiter. Ut på kvelden blev det vanskelig å få tak i tilstrekkelig skjøiter, og man blev nødt til å efterlate endel av godset i Slakterhuset, hvorfra det så blev hentet et par dager efter.

Antallet av de evakuerte patienter var 45, hvorav vel halvparten måtte transporteres i bårer. Flytningen særlig av de første skjøiter med patientene var spennende og meget enerverende for dem ombord på grunn av flyene som ofte kretset over. På en av skjøitene med patienter blev der skudt fra fly, og man fant det rådeligst å ty inn til land og bringe patientene i land et par timer før man igjen fortsatte. Man skylder å opplyse at denne skjøite ikke førte Genferflagg (vi hadde ikke flere å avse). Alle patienter tok dog selve evakueringen og det hele med prisverdig ro, og noen direkte skadelige følger for patientene hadde evakueringen ikke.

I lastebiler blev patienter, søstre, betjening og gods bragt fra kaien på Kvisvik til bedehuset og omliggende gårder på Grimstad.

- 2 -

De fleseste pasienter blev anbragt i bedehusets sal, en mindre del i handelsfunksjonærenes hus. Personellet blev innkvartert på 6-7 forskjellige gårder i omengnen. De første dager benyttedes i stor utstrekning kirken til personell og effekter.

Operasjonsstue blev innrettet i et mindre rum i bedehuset. Som spiserum benyttedes et værelse på loftet.

Da vi hadde reddet adskillig av apoteket Løvens beholdninger, blev der opprettet et primitivt apotek i et uthus.

Forholdene blev som det forstås preget av primitivitet, men da ~~der~~ alle la godviljen til, gikk det ganske godt. Dertil hjalp adskillig det gode vær vi hadde så godt som hele tiden vi var evakuert, det vil si fra 29/4 til 15/5 1940.

Tilbakeflytningen foregikk i lastebiler med Gaute i løpet av en uke, og dertil fikk man ferjen Trygge en ekstratur hvorved alle patienter blev flyttet tilbake på en gang.

Søstre, elever og størstedelen av betjeningen klarte alle påkjenninger i denne tid på en utmerket måte. En særlig honnør må gis dem for deres uhyre slit selve evakueringsdagen og for deres koldblodige og beroligende opptreden under de forskjellige prekære episoder.

Den største anerkjennelse tilkommer også skjøiteførerne og skjøitemannskapene som frivillig stillet skjøitene og sine krefter til disposisjon. Uvurderlig var også den hjelp 4 av et estnisk mannskap ydet oss med sine alltid villige kjempekrefter. Ved siden av sykehusets eget personell var det disse her nevnte som bar evakueringsdagens byrde, da de av byens ungdommer som først på dagen hjalp oss, efter hvert fallt fra for å redde for sig og sine egne.

Stor hjelp fikk vi også av lagene Mähle, Kristensen og Hartmann, bl.a. som ledere for skjøitene som førte patientene.

De medisinske studenter, praktikanter ved sykehuset tjente under hele evakueringstiden som de beste og villigste altnuligmenn.

Sykehuset vil lenge med takknemlighet huske den generøse hjelp og godvilje som gårdbrukere og befolkningen ellers på Grimstad og omegn ydet oss.

Av alle gjenvordigheter av legemlig og psykisk art som katastrofen medførte virket hos de fleste dette sterkest at hele bombardementet og dets katastrofale følger jo var helt ubegrunnet og kun hadde selve ødeleggelsen som hensikt.

A. Svenningsen (sign)

Kristiansund, 26. juni 1940.

Rapport fra stadsfysikus.

Hr. Raadmannen,

Her.

På anmodning skal jeg få meddele stadsfysikatets forhold under katastrofen fra søndag 28de april. Undertegnede var også chefen for det civile luftverns sanitet.

Dette siste var ordnet på følgende måte:

1. Utrykningsstasjon på tollboden med døgnvagt. Til disposisjon stod 2 (+ 2) lastebiler, 10 bærer og diverse førstehjelpsutstyr.
2. Forbinningsplass (førstehjelpsstasjon) i kjelleren på festeviteten. Her fandtes det meste av det tilsendte materiell samt store mengder oparbeidet bandagemateriell. Dessuten fandtes her i forbindelse med stasjonen 30 fullt ferdige opredde senger. (Sykehussenger med fullt utstyr).
3. På gamlehjemmet var der gjort istand 40 senger. Senger og madrasser tilhørte hjemmet. Mens lintøi, puter, tepper ets. dels var nyinnkjøpt - dels forært av Sanitetsforening og røde kors.
4. I byskogen var bedehuset og Yaglingeforeningens steder stillet til disposisjon. På bedehuset blev plassert 22 av de samme senger med utstyr som fandtes på førstehjelpstasjonen.
5. Dessuten var der plassert et par bærer + en del førstehjelpsutstyr på Iadlandet, Nordlandet og Gomalandet.-

Søndag den 28de var utrykningsstasjonens folk og biler etter utrykning til Dale, med avhenting av de fire døde der, vesentlig optatt med hjelp til evakuering av gamle og syke. Av disse blev der i løpet av eftermiddagen og kvellen innlagt mellom 20 - 30 på gamlehjemmet. Undertegnede befandt sig fra tirsdag morgen på Centralkommandoplassen i Festevitetens kjeller.

Utenfor festeviteten hang ett røde kors flagg på en flagstang, men dette var antagelig ikke svert godt synlig - så der var bestemt at der skulde heges op et større flagg på taket av festeviteten mandag.

Mandag i middagstiden blev der kastet brannbomber i strøket omkring festeviteten. En av disse bomber faldt også på taket av denne bygning og satte denne i brand.

Da det brente overalt omkring i dette strøk måtte de gamle hurtigst bringes ut av gamlehjemmet. De 10 av disse måtte fragtes på bære, hvorefter de blev sendt til Myra gård.

Samme aften blev de transportert til Frei bedehus, hvorfra de så 14. mai blev overført til Varde på Bruhagen.

Det var ca. 30 gamle som efterhvert blev samlet på Frei og overflyttet til Bruhagen.

Føstehjelpstasjonens utstyr, senger og bandager blev også for en stor del sendt ut i Myra gård.

Undertegnede fikk dernest evakuert Stella Maris - (Det katolske sykehus) ialt 13 personer - hvorav 3 barselkoner som hadde født fra 3 - 1 dag siden ut til byskogens bedehus.

Undertegnede var så optatt med disse ting at jeg ikke fikk tenkt på helserådets kontor før sent mandag ettermiddag. Forvirringen var da så stor - det brendte rundt omkring - og der fløi stadig fly, så undertegnede var bare et kort öieblikk indom kontoret, og da der på det tidspunkt ikke var hjelp at få fikk jeg bare med mig ganske ubetydelig fra kontoret. Det brendte snart efter, med hele helserådets arkiv og protokoller etc. (Foruten mitt personlige utstyr).-

Siden braunen har vi forsökt at samle sammen det utstyr etc. som blev spredt.

En stor del av dette er igjen samlet, men meget er også kommet bort.

Av vort utstyr er blandt andet fölgende rekvirert av tyskerne. (Saniteten).

70 enkle ulltepper

17 senger - med utstyr samt diverse andet, blandt andet 10 dynetrekk, putevar og laken.

35 av sengene er nu i bruk på Bruhagen.

Kr.sund 6/6- 40.

Hj. Kielland.

Havnefoged Aas's beretning.

Kristiansund N. 6. juni 1940.

Hr. Raadmannen,

Hersteds.

Ifølge Deres anmodning skal jeg herved notere ned hva jeg husker av de viktigste begivenheter under byens bombardemang og brann i dagene 28/4 og videre.

Jeg vil først bemerke at jeg som mobilisert sjöoffiser fra og med 8/4 da det engelske minefeldt ble lagt ut og den 9/4 Trondheim og Bergen ble besatt av tyskerne hadde hendene helt fulle med kystforsvaret da sjöforsvarskommandoen såvel i Trondheim som i Bergen faldt ut. Jeg var opptatt med rikstelefon både dag og natt. Senere fikk jeg også ordre om desuten å være kommandant i Kristiansund N. og til syvende og sist fikk jeg også ^{fra} general Hvinden-Haug ordre om å overta flyttningen og ledelsen av fangeleiren på Bruhagen og pålagt det hele ansvar for disse fangers beskyttelse og senere avlevering i god stann til tyskerne, samt leirens endelige avvikling.

I denne stilling med de mange gjøremål hvor der dag og natt skjedde viktige ting, foregikk begivenhetene så raskt at jeg ikke er istann til å huske nöyaktige klokkesletter. Mine opplysninger blir derfor hva tid angår

sokså omtrentlige.

Byens bombardemang kom på meg helt overraskende og uventet. Byen var en helt åpen by uten noen som helst art av befestninger og uten noen garnison. De eneste norske soldater var et vaktkompani som hui og hast måtte oppsettes for å bevokte og beskytte en her midlertidig opprettet fangeleir for 136 tyske krigsfanger som ble sendt hit over Åndalsnes.

Den 8/4 ble her internert et litet engelsk og et litet tysk fly og deres besetninger innlosjert ilann under politibevoktning. Straks jeg her fikk offisiell underretning om at Norge var gått inn i krigen på de alliertes side ble det engelske fly med sin besetning frigitt og dette sammen med det tyske - som ble overmalt til norsk og overtatt av 2 norske flyvere - fløyet til Åndalsnes. Forøvrig har Kristiansund N. eller nærmeste omegn ikke vært benyttet av hverken fly eller krigsfartøyer av noen av de krigførende eller andre. På havnen lå der under bombardemanget kun et par av M.F.R.s båter og noen andre småfartøyer.

Der foreligger derfor ingensomhelst rimelig eller tenkelig grunn til byens bombardemang.

Bombardemangets forløp.

Mandag 22/4 kl. ca. 18 kom den første bombe ved Omsund Bru. Den maskin som bombet der brukte også maskingevær. En ung gutt ble drept.

Fredag 26/4 kl. ca. 14 ble s.s "Kvernes" på vei til byen forsøkt bombet på Talgsjøen med ca. 6 bomber. Der ble også mot den brukt maskingevær. Noenlunde samtidig ble s.s. "Statsråd Riddervold" bombet og beskyt utenfor Omsundet. En antagelig ca. 250 kgs bombe traff. Den gikk gjennom 2 dekk og stanset i et fat klorkalsium i fartøyets bunn, uten å eksplodere. Bomben ble samme dag fjernet under min ledelse og senket på Bremsnesfjorden. På "Riddervold" ble der også skudt med maskingevær. Der fandtes såvel merker etter prosjektiler som prosjektiler ombord.

Lørdag den 27/4 skjedde, såvidt meg bekjent intet særlig uten at der stadig var flyallarm.

Søndag den 28/4 begyndte det for alvor. Tidlig om morgenen kom der et fly som under looping tegnet en stor røkcirkel på himmelen og så en lang strek.

Kl. ca. 8,30 gikk den første bombe på Dahle hvor noen hus ble ødelagt og 4 mennesker ble drept og noen såret.

Kl. ca. 9 kom der to store bomber i Holmasundet.

Resultatet herav var at alle vinduer og dører i Nilsen- Hauges eiendom ble ødelagt. Desuten gikk en rekke vinduer og dører i pakkhusene på Holmen og i Holmagaten 2 hvor undertegnede netop holdt på å spise frokost. En rekke speilglassruter i forretningene på Vågekaien gikk også, og et par motorbåter som lå ved Kjølelageret - deriblandt en av havnevesenets - ble ødelagt.

Kl. ca. 12 kom der 2 store bomber i gaten like syd for gasverket. Disse ødela en hovedvannledning og en hovedgasledning, samt blåste ned et par mindre hus og lysledningen i gaten. Undertegnede, politimesteren, stadsingeniøren og driftsbestyreren ved lysverket kom til stedet temmelig straks og der ble øyeblikkelig satt igang med å gjøre veien farbar for de evakuerende biler, få vannet avstengt og lysverket gikk likeledes straks

med å utbedre skaden på lysnettet.

Mens dette stod på gikk der flere ganger flyallarm og flyene skjøt ustanse-
lig med maskingevær.

Kl. ca. 15 stod jeg på min veranda og så et fly kaste en stor
og diverse små bomber. Den store traff midt i varekur nr. 2 - som straks
kom ibrann - og slo et stort hull i kaien midt i skuret. Her er flere dra-
gere slått istykker. 2 eller 3 mindre bomber traff kaien i nærheten av va-
reskuret og har her slått flere huller i kaien.

Fra vareskuret slo varmen over i Spareskillingsbankens pakkhus
og bredte seg derfra raskt videre, og ble årsak til at den nærmestliggende
bydel brendte.

Kl. ca. 16 kom der 2 svære bomber - antagelig 1/2 tons bomber -
hvorav den ene traff kaien like utenfor min have og den andre i Astrup &
Co.s kai. Halvparten av Astrups pakkhus ble blåst ned og rogn og fisk kastet
helt over på Vågekaien. Stenregnen fra bombekrateret knuste det meste av
taket på min bolig, likesom vinduer og vegger ble nokså medtatt.
Undertegnede oppholdt seg ved anledningen i huset så jeg både så og hørte
og følte eksplosisjonene.

Ut på ettermiddagen søndag ble jeg klar over at havnekontoret
kom til å brenne. Jeg fikk da fatt i havnebetjent Almås og Borch samt en
del hjelpere på fisketorvet og reddet ut alt av verdi. For å være sikker på
ble det fordelt på 3 steder, nemlig i Tollboden, i min private kjeller og
4 store sekker med arkivsaker samt sundbåtbilletter, reglemang,, regulativer
og lignende ble sendt øver på Nordlandet for å oppbevares i kjelderen hos
havnekontorist Rougseth som kom tilhjelp ved redningen.

Havnevesenets gamle ildfaste skap stolte jeg ikke på og tok
derfor alle bøker m.v. ut og lot bringe over i Tollboden som jeg anså for
det sikreste sted. Pengekassene og endel arkivsaker lot jeg bringe hjem
i min kjeller. I det tømte skap la jeg inn endel mindre verdifulle arkiv-
saker og det ergelige er at det viste seg at skapet holdt seg bra slik at
f. eks. Byselskapets og A/S Gjennæs-Torvikferjen's bøker er i god behold,
mens praktisk talt rubb og stubb av såvel havnevesenets som sundbåtvesenets
arkiv og bøker o.l. er brendt, for alle 3 steder hvor det ble bragt hen
brendte opp neste dag. Det eneste som er reddet er havnevesenets skjøter
og kartsforretninger og noen lignende dokumenter - som lå igjen i en skuff i
skapet samt havnevesenets, kjøleanleggets og sundbåtvesenets pengeskrin
hvor i endel separatkasser som jeg tok med i min motorbåt og satte inn på
Fladsetsund. Disse skrin, hvortil kun kontoristen hadde nøkler - mens jeg
hadde skrimene - ble senere tatt til byen, åpnet og ettertellet av revisjons-
sjefen og viste meg å inneholde

for havnevesenet	kr. 5,629,-	i kontanter
" sundbåtvesenet	" 2,607,-	" "
i skattetrekk m.v.	" 1,075,-	" "

"

Jeg er senere blitt gjort oppmerksom på at der søndag morgen
like etter bomben på Dahle ble sluppet 2 bomber som faldt i sjøen like ut
for båtbyggeriet i Vågen og omtrent på samme tid kom der 2 ved Rikardstei-
nan på Nordlandet, derav eksploderte kun en mens den andre skal være rullet
tilsjøs av stadsingeniøren som da var på veien i sin bil og ble livlig be-

skudt med maskingevær.

Like etter bomben på Dale falt også en ved Kvernbergs hus rett opp for Sterkodder, og en i sjøen ved Bjørnehaugen.

Natt til mandag var jeg forskjellige steder i byen og i fangeleiren og var forøvrig fullt opptatt med rikstelefon.

Mandag 29/4.

Den første store brann var da begrenset, men ut på formiddagen tok nytt bombardemang til og da vesentlig med brannbomber som formelig ble drysset ut over hele byen, samtidig som der fra flyene ble skudt med maskingevær. Ny stor brann begynte i og ved Marmorgården og bredte seg raskt sydover og noenlunde samtidig begynte det å brenne i funksjonærboligen, festiviteten og forskjellige steder i bebyggelsen vest av Øvreparken og andre steder.

Jeg var da i fangeleiren hvor sjefen Løytnant E. Volckmar nettopp da skulde fratræ og overlevere kommandoen til Løytnant Myklebust. Noen av soldatene fikk under livlig maskingeværskyting slukket noen brannbomber som falt ved skolen og fikk slukket tilløp til brann i Enggatens skoles W.C. bygning.

Henimot middag ble det klart at fangeleiren vilde brenne. Det ble derfor gjort klart til å flytte den til Allanengen skole og flytningen ble foretatt i hui og hast dit. Ut på ettermiddagen tok det fyr også i denne skoles nærmeste nabolag og i selve skolens tak.

Den ikke helt ferdige fangeleir ved Bruhagen hadde allerede søndag fått beskjed om at der måtte settes all kraft inn på å få den såpass ferdig at den kunne motta fangene snarest mulig. Fabrikkeier Christian Johnsen, Kristvik, hadde påtatt seg å lede dette arbeide som han utførte på en helt fremragende måte.

Ved 19tiden ble fangene og vaktkompaniet transportert i 3 dekkede lektere fra byen til Kristvik og innsatt i den nye fangeleir. Hva der senere hendte i fangeleiren i Bruhagen er et kapittel for seg, som ikke hører hjemme her.

Mandag aften og utover natten gikk jeg flere runder i byen. Befolkningen var da på vill flukt ut fra byen i alle de farkoster som var å oppdrive.

Brannen nernet seg etter hvert pakkhusene langs Nykaia i vestre bydel og der var ingen tilstede som kunne berge ut de matvarer som måtte være der.

Imidlertid kom en hel del kuttere fra Öyene inn for å hjelpe. Jeg fikk lagt en del av dem langs Nykaia og lot Hoem & Hoel's samt baker Lossius's pakkhus bryte opp og sette kuttermannskapene til å få alle matvarer ut og ned i kutterne, likeltes hugg vi opp Tollbodens låser og vare-skur 3 og tok ut et større parti sukkersekker (antagelig 3 a 400 sekker) som lå der under tollsegl. Möbelhandler Sövik betjente heisekranen i gamle Werringbrygga og fikk ut hele det derværende kriselager av mel på eget initiativ. Senere kom han bort og hjalp til med å slå ut bakveggen i Hoem & Hoel's pakkhus for tilkomst.

Alle matvarer og diverse andre saker ble reddet ut og bragt ombord i kutterne. Under sidste akt her begynte det å brenne i bakveggen på pakkhusene.

Kutternes nummer ble notert og folkene fikk av meg beskjed om å få vare-

ne i hus hos eller ved handelsmennene på hjemstedet og der foreta opptelling og senere sende oppgave over det reddede.

Mens dette stod på var jeg en tur bort til m/f. "Trygge" som kom og gikk antagelig kl. 1 natt. Jeg forsøkte å få "TRYGGE" til å komme tilbake en tur til for - etter anmodning av overlegen - Svenningsen - å ta ombord utstyr for sykehuset, men føreren kunne ikke love dette for han trodde ikke han rakk det før det ble lyst og da var risikoen for å bli bombet og beskudt for stor. Han kom heller ikke tilbake.

Etter nokk en tur ut for å se til bergingen av matvarer gikk jeg hjem, det var da såvidt jeg kom forbi Brødr. Dall's murgård som var i full fyr. Likeledes brente T. Pedersens murgård og hele partiet ved Vågebakken. Det var derfor umulig å komme opp i byen. Rikstelegrafene var brent og byens telefonstasjon ute av funksjon.

Som kommandant og nødt til å ha forbindelse med lensmennene ianover og med den militære overkommando måtte jeg til et sted hvor det var telefon som kunne brukes og både jeg og min bror, driftsbestyreren ved elektrisitetsverket, som var sammen med meg var nu helt utkjørt og vi måtte sove etter 2 døgns ustanselig mas uten søvn. Vi hadde mest lyst til å legge oss rett ned. Men så var det motorbåten som vi ikke for noen pris vilde miste. Den lå ved restene av kaien nedenfor min bolig og der vilde den bli tatt av de panikkslagne mennesker som søkte vildt etter noe å berge seg ut med.

Etter at vi hadde sett på vinden og bedømt situasjonen kom vi til det resultat at vort og de nærmeste hus vilde gå klar av brannen så jeg gjorde ingen anstrengelse for å redde ut noe av mitt eget men tok dog og fylgte en kuffert med - som jeg trodde - varme frakker og kåper og havnevesenets, sundbåtvesenets og kjøleanleggets pengeskinn som jeg ikke ville etterlate i tomt hus. Dette siste skjedde forøvrig på bekostning av min kones og mine egne sportsklær som måtte etterlates for å få plass til skrinene. Klokken var nu blitt ca. 2 1/2 den 30/4 og skulde vi avgårde måtte det skje straks, for ved 3 tiden vilde det lyne så meget at flymaskinene som stadig kredsset over farvannet og skjøt vilde få ramme oss. Med min bror som motormann kjørte vi avgårde kl. ca. 2 1/2 eller vel så det. Vi sikk-sakket oss frem til Fladsetsund, hvor jeg vidste der var telefon, ankom dit ca. kl. 4 og fortøyet langs jakt "ARMADA" som lå der. Dermed stupte vi overende hver på vor benk i motorbåten og sov til kl. 11. Vi ble herunder flere ganger livlig beskudt av fly, men gadd ikke gå iland for å søke skjul, vi simpelthen måtte sove. Ved 11 tiden gikk vi opp til gården hvor telefonen var og de neste par timer gikk med til rikstelefonsamtaler. Det viste seg at folkene i Fladsetsund hadde måttet gå i kjelderne ved 4 tiden fordi der kom en flyvemaskin som hadde fulgt etter oss og der holdt det gående med skytning.

Hele tirsdag 30/4 og onsdag 1/5 kredsset der fly over Fredøya og beskjøt folk og biler især på veiene.

Ut på ettermiddagen kapret og beslag la vi en av kommunens lastebiler og fikk fatt i en brannsjåffør. Vi vilde da kjøre til byen. Motorbåten var det for risikabelt å bruke og desuten hadde vi ikke bensin nokk.

Veien mellom Frey og Bjerkestrand - spesielt Ørkleiva - viste seg å være i en fryktelig forfatning. Overalt var der fullt av flyktede redselslagne mennesker som burde fordeles videre, men biltrafikken truet med helt å

stoppe opp p.gr. av veiens forfatning og mangel på bensin. På Bjerkestrand fikk jeg tak i statens veiformann og ba ham se å få kjørt på stein og rette på det verste. Dette var han villig til bare han fikk folk, biler og besin.

Etter en besverlig kjøretur under beskytning kom vi til Kvalvåg hvor der var en mengde mennesker uten brød men et nytt elektrisk bakeri på hos baker Bjerkestrand, som hadde mel men ikke strøm. Min bror fant ut at vi måtte til byen og forsøke å få byen koblet ut fra fjernledningen for derved å skaffe strøm til bakeriet og østre del av Freyöya. Der foregikk et så heftig bombardemang av Omsundbrua og Bolgvågen at det var for stor risiko ved å kjøre den vei. Vi kjørte derfor tilbake til Fladsetsund hvor jeg beslagla tilstrekkelig bensin hos en handelsmann som hadde ca. 1/2 fat til at vi med motorbåten kunne komme til byen.

Straks det var begynt å mørkne om kvelden - antagelig ved 22 tiden - reiste min bror og jeg avgårde. Vi tok med oss en ny frivillig mann til hjelp. Vi sikk-sakket over til Kristvik hvor jeg var oppe og ordnet diverse ting med fangeleiren og fikk sendt en bil etter 1 fat bensin som fandtes et sted inne på den andre sia av Averöya.

Klokken var nu ca. 24 så det var blitt nokså mørkt, så vi kjørte nu for full fart forholdsvis trykt til byen. Inne på havnen var der så fullt av drivende tømmer og annet at det var vanskelig å komme frem. Hele havnen og byen var dekket av et voldsomt røklag og det brant på alle kanter. Vi kunne høre flymaskinene over røken og der faldt også en og annen bombe.

Mandag var etter min mening "lille dommedag" men tirsdag og natt til onsdag var det "store dommedag" - det var simpelhen "inferno". Vi la først til ved bilferjetillegget for å gå opp i min private bolig for å redde det kjæreste og mest nødvendige ting men der var nokk ikke nu noe hus mere. Börsen, Johnsenbryggen, min bolig og hele komplekset fra Sylthes hus til Kullkranen var bare en rykende hop. Vi tok en tur opp til Gassverket og Kullkranen, det viste seg at gamle Fosna Gård og rutebilsentralen merkelig nokk stod uskatt. Det samme var tilfelle med Husby's hus. I kjølelageret brente det kraftig. Neste dag var imidlertid Fosna Gård og rutebilsentralen også brent.

Vi reiste så over til Nordlandspiren hvor min bror og den frivillige unge mann gikk opp gjennom ildmørken og fikk slått byen ut fra fjernledningen i kiosken på toppen av Nordlandet, mens jeg måtte passe båten -bensinbåt- for varmen. Etter vel gjordt arbeide gikk vi ut Nordsundet tilbake til Fladsetsund kl. ca. 4 a 5. Fikk der noe mat og noen timers søvn på flatseng - og så var det å telefonere noen timer - gi og motta rapporter og ordrer. Min bror fikk meget raskt fatt i Skar, Ulvund og transformatorkiosken på Böifot og fikk prøvet fjernledningen og konstatert at den var i orden - og der kom strøm til bakeriet på Kvalvåg så bakingen kom igang.

Ut på formiddagen kjørte vi med den beslaglagte kommunebil innover öya for å se hvordan det gikk med de flyktede menneskemasser og med bakeriet. På Kvalvåg var nu kommet politifullmektig Elliassen og en politikonstabel. Her var også Raadmann Næss som fikk istann et møte med ordføreren i Frey, Frey Forsyningsnemnd og en del av kommunens folk deriblandt min bror og mig. På dette møte ble der truffet de nødvendige første bestemmelser om hjelp til alle de evakuerte på Freyöya.

Der ble oppsatt protokoll over møtet. Mens dette pågikk, og det tok flere timer sendte jeg kommunebilen til byen for å skaffe bensin og bilen kom tilbake i løpet av natten med forholdsvis god forsyning av bensin. Denne bil gjorde også neste natt en tur til byen etter bensin, som ble lagret på Kvalvåg og senere bragt tilbake til politistasjonen i Søsterhjemmet.

Såvidt jeg husker var det samme onsdag jeg av den midlertidige fylkesmann, Fasting, fikk beskjed om det opprettede administrasjonsråd på Øydegård i Straumsnes med anmodning om å se å få fatt på ordføreren og underrette ham, hvilket også lyktes. Fredag 3/5 og lørdag 4/5 var jeg dels i byen og dels opptatt med militære ting.

Søndag den 5/5 ble de tyske krigsfanger på Bruhagen avlevert til tyskerne.

Mandag 6/5 kom sundbåtfarten igang med 1 båt og vi gikk igang med å spikre igjen knuste vinduer og rydde opp i Aarsvold's butikk hvor vi etablerte et slags midlertidig havnekontor.

Deretter kom sakerne i en slags brukbar - omenn meget bekymringsfull - orden og om det videre forløp er det neppe mer av særlig interesse å berette.

"

Foruten de bomber jeg tidligere har nevnt vet jeg fra annet hold om følgende:

I løpet av 29/4, 30/4 og 1/5 er der sluppet minst 7 store bomber mot Omsund bru, minst 15 a 16 bomber mot trawleren ANGLE og M.F.R's SMØLA som lå i Bolgvågen, minst 21 bomber mot trawleren BORGESNES etter at den ble tatt ut av Bolgvågen og oppankret ved Vikaholmen. Mot bebyggelsen i Byskogen og mot Rena Bruk var der en hel regn av brannbomber og skjøytning med maskingevær.

30/4 og 1/5 gikk der rett som det var fly langs veiene på Fregøyas syd og østside og skjøt på biler og folk. 30/4 gikk der en bombe i Möregata på Nordlandet og en i "Dpmpa" nedenfor skolen. 1/5 gikk der flere bomber i Övrevågen derav 2 i nærheten av betongkaiaen ved båtbyggeriet og noen ved "Kranaskjæret". Desuten er der gått en større bombe i Håndverkerens gårdsrum, mindst 3 i og ved Offenbergs fabrikk på Nordlandet, 1 Arentz - Hansens villa, 1 i Neergårds hjørnehus i Langveien, 1 i kjøpmann Soleims hus på Parkhaugen, 1 middels bombe (antakelig 250kgs.) ligger ueksplodert i Ållanhausen og der skal være en mindre uaksplodert i et hus i nærheten av Fosna Konfeksjonsfabrikk. Der må også være sluppet mange flere som jeg ikke har rede på. Bl. a. er der både sluppet bomber og skutt mot fartøyer som førte flyktende mennesker ut fra byen, ja endog mot åpne båter.

Den 1/5 kl. ca. 21,30 kom antakelig de sidste bomber. Det skal være 2 som faldt i nærheten av gårdbruker Hjelseths fjøs, rett opp for båtbyggeriet.

Aas.

Avskrift.*Gassverket*

Kort beretning om bombardementet og den derav følgende brann i Kristiansund N. søndag den 28. april 1940 og følgende dage.

Spesielt forholdene ved gassverket.

oo

Efter Tysklands innfald i Norge natten til 9. april 1940 og den derved inntrådte krigstilstand i landet utviklet begivenheterne sig meget hurtig derved at landets befestede steder og større byer ble besatt av tysk militær.

På Kristiansund, der ikke var befestet og var ansett som noget særlig viktig strategisk punkt, hadde myndighetene ikke ofret særlig oppmerksomhet. - Der var oppnevnt en luftvernsnevnd, hvis oppgave bl.a. var å anordne splintsikre rum for det trafikerende publikum, varsling av mulige luftangrep, ordne sanitetstjenesten m.v.

Man hadde i lengere tid forberett disse tiltak og der var nedsatt en rekke komiteer til å ta seg av de forskjellige gjøremål.

Fra sentralmyndighetene i Oslo hadde man på rekvisisjon fått tilsendt 7 tyfoner med tilbehør og sentralapparat for varslingstjenesten. En lovte luftkompressor kom imidlertid ikke. Dette skulle under de senere begivenheter vise sig å skaffe store vanskeligheter, da her ikke kunne skaffes kompressor for det høie trykk, som luftflaskene var oppladet med, nemlig 250 atm.

Flytrafikken tiltok etterhvert over byen, men først fredag den 26. april ble den første bombe sluppet. Den falt et par hundre meter innenfor broen over Omsundet på Fredøya og krevde ett menneskeliv, idet en 14 års gutt ble drept på stedet medens to unge piker, der oppholdt sig i et nærliggende hus ble noget skadet.

Bomben synes å være tiltenkt Omsundbroen.

I ukens løp ble der også sluppet brannbomber omkring broen og byskogen ble antendt, men ilden slukket etter hvert.

Evakueringen fra byen, der var foregått jevnt fra krigens begynnelse tok etter bombeangrepene sterkere fart og foregikk frivillig så hurtig at det ikke var grunn til å påby tvangsevakuering.

Man etablerte dog et evakueringskontor for hjelp til folk der ikke selv kunne skaffe sig opphold i distriktet eller der manglet reisepenger ble der utstedt anvisninger av det kommunale kontor lydende på hovedpersonens navn og inneholdende bl.a. fortegnelse over samtlige familiemedlemmer. Der ble også anvist oppholdssted i samarbeide med de etablerte stedlige evakueringskomiteer i herredene. Fra disse komiteer hadde man fått oppgaver over hvor mange personer der kunne mottas.

Belegget på sykehus, gamlehjem, pleiehjem og barnehjem ble flyttet ut av byen, således at der, da raseringen søndag den 28. april 1940 ca kl. 8.40 var forholdsvis få mennesker tilstede i byen. Dertil bidrog også at mange som allerede hadde sin familie på landet var reist på søndagsbesøk. Løst anslått var der neppe mere enn 2000/3000 mennesker i byen. - Dette var et stort hell da de store brisantbomber utover dagen stadig falt tettere og i ellers mere folksomme strøk, såsom langs kaiene og i Vågen.

Den første bomben søndag falt på Dale og drepte 4 mennesker samt raserte 3/4 hus fullstendig og skadet et lignende antall mere eller mindre.

- 2 -

Det neste bombenedslag skjedde i Vågen antagelig omkring kl.9.30 hvor to nedslag samtidig fant sted på Devoldholmen. Bomberne falt i fjæren og i Holmasundet. Splinter og sten slyngedes helt oppmot Allanengen skole. Skaden på pakkhuserne på begge sider av sundet var betydelig.

Omkring kl.10.30 ble det pånytt sluppet to bomber i Vågen. Disse falt bare noen få meter fra Gassverkets gjerde på hjørnet av Kranaveien og Fosnagaten knapt 20 m fra gassbeholderne. Det nærmestliggende hus Fosnagaten 28 ble blåst overende og smadret. Sten og splinter knuste vinduer i den omliggende bebyggelse. Hovedgassledningen fra gassverket til Kirkelandet og Innlandet ble ødelagt i 12 m lengde. Det solide 8" stålrør var vridd og bøid. Den ene av bruddene pekte oppover gatenivået og den andre var stukket henved 4 m ned i grunnen. En 5" støpejern vannledning var sprengt og vannspruten stod tilvers. Det utstrømmende vann fullt etterhånden gårdsplassen på gassverket så det var vanskelig å komme frem. Gassutløpet til Kirkelandet ble stengt helt nu. Det var tidligere da bombingene begynte strupet så gasstrykket var redusert til 30 m/m vannsøile. Til Nordlandet blev der fortsatt levert gass med redusert trykk.

Utover dagen ble det med korte mellomrom sluppet noen flere store sprengbomber over byen. Omkring gassverket falt 6 bomber i løpet av søndag og mandag i umiddelbar nærhet, men merkelig nok uten å treffe. Således foruten de to nevnte, to i sundet mellom verket og Kranaskjæret. Her ble et større motorfartøi senket, samt vistnok en kullpram. En bombe falt på Vidalshaugen ved gassverket. Splinter fra denne slo huller i gassbeholdernes tak. Det lykkedes å tette hullerne provisorisk med svartkitt under platebiter som ble belastet og trykket til. En bombe falt i Håndverkerforeningens gårds plass. Christiegården) Det skjedde tirsdag. Hadde den komme der mandag vilde det antagelig ha kostet mange menneskeliv, da vi her hadde vår "rute" til kjelleren i huset hvor der var innredet "splintsikkert" rom.

Vi fikk inntrykk av at gassverket var en søkt mål for bomberne og det må betraktes som et merkelig held at det ikke ble truffet særlig i betraktning av at flyene fløy meget lavt. Her fantes ikke forsvar av noen art og der ble da heller ikke løst et eneste skudd så lenge bombardementet sto på til forsvar.

Gassverket-s funksjonærer og arbeidere, som for de flestes vedkommende var i byen, søkte til verket for å gjøre sin plikt. Noen hadde også ordre om å møte på bestemte plasser i byen for å lede gassavstengningspatruljerne som var oppsatt og utstyrt med verktøy for å gripe inn å stenge ledninger ved sprengning etter bombenedslag.

Under gassverkets kontorbygning var der innrettet et noenlunde splintsikkert rom, men dette måtte man nokså snart forlate og søke lengere bort, da bomberne etterhånden falt skjenerende nær og rett ofte.

Det hente dog flere ganger at flyene kom samtidig eller før allarmen så man måtte ty hen i nærmeste kjeller. Den følelse man der hadde når bomberne falt i nærheten skal jeg ikke gjøre forsøk på å beskrive. Det hele artet seg som et mararitt.

Foruten med sprengbomber opptil 500 kg. ble gassverket beskytt med brannbomber og mitraljøser. Gassbeholderne ble herunder gjennomhullet

- 3 -

av mange mitraljøssekuler. Vi hadde noen dager før bombardementet tok til laget endel koniske trepropper til bruk for hurtig tetting av denslags hull og disse propper kom godt med. Mellom hvert flybesøk var man oppe på beholderene og plagget hullerne med disse trepropperne. Det var meget effektivt og fort gjort og anbefales enhver som måtte komme i den samme situasjon.

Vaktskiftene gikk regelmessig og ble forsterket under disse forhold. Søndag ble det produsert gass som vanlig, men ut på dagen ble ikke retortene ladet mer men stod med de innlagte ladninger og produksjonen avtok derved ettervert. Da bombingene fortsatte mandag, hvilket man hadde håpet ikke ville skje, ble driften avbrutt om formiddagen, men man fortsatte å levere gass til Nordlandet med redusert trykk inntil mandag middag da brannbomber i hundrevis ble strødd over byen og brann oppstod på mange steder samtidig.

Den første brann oppstod forøvrig allerede søndag ettermiddag etter nedslag av en sprengbombe på nykaien. Man fikk inntrykk av at bombingene om søndagen vesentlig gjaldt broene, kaiene og kommunikasjonslinjene foruten gassverket og varelagre. Omkring 14 tiden lykkedes det å treffe i nærheten av Astrup & Co's pakkehus i Vågen, således at omtrent halvparten av dette ble feiet ned og delt vertikalt. Det så ut som om det skulle være skåret over og de store lagre av klippfisk lå i ordnede lag som de var opplagt i etagerne i den gjenstående del. Resten brente dagen etter da der ble brannbombet.

Den nevnte brann ved nykaien der tok til i et mindre skur nedenfor Spareskillingsbankens eiendom - tidligere Brdr. Larsens pakkehus, utviklet seg til en begynnelse langsomt, men brannvesenet og byens folk forøvrigt ble hindret i slukningsarbeidet ved at flyene stadig fløi lavt over hustakene og feiet gatene med mitraljøser. Da brannvesenet endelig kom til var brannen tiltatt så sterkt at det ikke lykkedes å slukke. Den spredte seg både sydvestover og nordøstover langs kaien og tilstøtende kvartaler mot vest og nordvest derved at ilden sprang over Storgaten. Foruten Grand Hotell brente kvartalene Herlofsens sønner/Grefsnæs/Arnesen -- Løveapoteket/Forretningsbanken/Reidar Berge/Sannes/Sverdrup/Beseth bl.a. inntil Torvgaten. -- kvartalet M. Tangen/Peter Nielsen/Thesen gården, begrenset av Lindahls plass, Tollbodbakken/Haugegaten. -- Først ved 5 tiden natt til mandag 29. april kunne brann anses begrenset ved Tollbodbakken. -- Den almindelige oppfatning blant folk var vel på det tidspunkt at dermed var denne redselsfulle begivenhet slutt. Men desverre, allerede tidlig mandag morgen begynte flyene på nytt. Nu ble det ennu mer fart i tingene. Først ble der sluppet endel større sprengbomber som falt på forskjellige steder, men som gjorde merkelig liten skade. Senere ved middagstider - begynte brannbomberne. Undertegnede - der på det tidspunkt befant seg på gassverket kom tidsnok opp i byen antagelig omkring kl.13 til å se sitt hjem i Joh. P. Clausens gt.17^b i flammer. - Ilden stod ut av vinduerne og der var ingen mulighet for å komme inn å redde noget. Jeg kom i bil og fikk straks i oppdrag å kjøre et par sykepleiersker til sykehuset. Derfra tok jeg oversøsteren og en assistentlege til feltkassaret i Festivitetsbygningen, hvor røde kors flagget valet

- 4 -

samtidig med at taket stod i flammer efter bombenedslag. Her var heldigvis ingen pasienter, men der var mange oppredde sykesenger og effekter, samt Løveapotekets beholdninger, som dagen å forveien var berget dit. Der ble utfoldet en travet virksomhet med å redde det verdifulle inventar og beholdninger, dobbelt verdifulle under disse omstendigheter. -

Da jeg ved 15-tiden kom tilbake til gassverket ble de siste foranstaltninger gjort for å avverge mulige eksplosjoner. Brannene i byen utviklet seg raskt og bombeslipet fortsatte. Utover eftermiddagen nærmet ilden seg hurtig mot gassverket. Vi tappet beholderne for gass ved å åpne på toppkranerne i den hensikt kun å beholde tilstrekkelig med gass på beholderne så de "fløt". - På grunn av gnistregn ble der stadig holdt vakt ved ventilerne. Man måtte avbryte slipningen hver gang flyene kom tilbake og det var ofte. Derved gikk tømningen langsomt. Den mindste beholder ble tilstrekkelig tom ut på eftermiddagen. Den største beholder fikk vi ikke tømt hurtig nok gjennom kranen, men mitraljøseshullerne som det flere av efterhverv hjalp til. - Fra et par av hullerne brente det ut på aftenen. Antagelig antent ved gnister eller muligens av glødende splinter. Ilden sluknet da hullerne nådde vannlåsen. - Både før og under bombingene fikk man stadig spørsmål fra publikum om faren for eksplosjon av gassbeholderne og svaret om at faren var ubetydelig eller nærmest ikke tilstede ble ustanselig gjentatt. -

Brannen i gassverkets bygninger begynte ved 21-tiden mandag aften, da det fenget i Kranaveien nr.6 - gassverkets vånegård og pakkhus antent fra nabohuset. Omtrent samtidig begynte det å brenne i taket på vår tidligere elektrisitetsverksbygning fra en brannbombe. Desverre var vannledningen sprengt og brannvesenet hadde allerede om eftermiddagen oppgitt forsøk på videre slukning. - - Man hadde derfor ingen mulighet for slukning. Nevnte eiendom Kranaveien nr.6 brente totalt likeså et større treetak over det tidligere sugegassanlegg for gassverkets nedlagte elektrisitetsverk samt en vesentlig del av dettes bygning foruten kokshuset smien, rørleggerverkstedet og lagerrom, alt med iværende maskiner og inventar. - Vel halvdelen av kaie og 2/3 av plankegjerdet omkring verket strøk med. - Taket over fyrhuset brente også.

Kontorbygningen ble flammernes bytte, likeså en stallbygning. Det hadde vært ild i taket over spiserommet, der stöter til fyrhuset, men tiltros for at taket var tekket med tjæreapp, godt innsatt med kulltjære hadde ilden slukket av seg selv her. Derved bergedes renserommene som er bygget sammenhengende med nevnte tak.

Alle vore lagerbeholdere brente. Rör, gassforbrugsapparater, oljer og driftsmaterialer av alle slag. Kontorets maskiner, driftsjournalen, statistikk, endel karter og tegninger samt korrespondanse av nyere dato strøk med, medens kassen, hovedboken og bokholderiets övrige viktige böcker ble reddet. Herunder kom gass- og koksjournalerne. Som ved et under ble som nevnt gassverkets mere vitale deler berget. Således generatorovnene, lademaskinen, samtlige apparater og maskiner i renseriet, produksjonsmåler og trykkregulatorer samt begge gassbeholderne. De sistnevnte ble endel skadet ved mitraljøseskjyting og bombesplinter. Alle vinduer på verket var blåst bort.

- 5 -

Kullbeholdningen var i behold, men endel koks brente. Bombingen fortsatte tirsdag den 30. april og onsdag den 1. mai. Et par hus ble direkte sprengt ved bombetreff og det meste av de øvre bydelene på Kirkelandet ble antent av brannbomber. Endel av Innlandet brente onsdag. -

Ingen av gassverkets funksjonærer eller arbeidere kom tilskade merkelig nok. Foruten de før nevnte 5 drept ved bomber, mistet en ung mann livet derved at han under brannslukning søngag i Torvgaten fikk en nedstyrtende skorsten over seg så han ble så sterkt skadet at han senere døde. -

Undertegnede foretok lørdag den 14. mai sammen med verksnester Hodne en befaringsreise av gassverkanlegget og skaden i byen. Jeg fikk straks det inntrykk at verket kunne settes i stand med rimelige omkostninger. Da man var avskåret fra omverdenen og ikke hadde forbindelse med Verkets styre, var jeg henvist til egenmektig å ta fat på gjenreisningen i sådan utstrekning at anlegget ikke forfalt samt forsøke å få driften igang igjen så hurtig som mulig.

Det hadde sine vanskeligheter på det tidspunkt å komme i forbindelse med gassverkets folk, men det lykkedes å få samlet endel, samt få de nødvendige bygningsarbeidere.

Mandag den 6. mai gikk jernarbeidere igang med å rette opp takstolene over fyrhuset og materialer ble bestilt til nytt tak. - Snekkere ble engageret og arbeidet med oppgravning av den sprengte hovedledning utenfor gassverket påbegynt. Stålrør der har en godstykkelse på 4,5 mm var bøiet og vridd og slitt av. Den ene ende var presset xx henved 4 meter ned i jorden.

Gassverket var i produksjonferdig stand allerede den 5. juni, men ledningsnettets viste seg fremdeles å ha store lekager at det ikke var forsvarlig å sette gas på. - Ledningsnettets ble prøvet med trykkluft og tetningen foretatt systematisk, bydel for bydel. Stikkledningene til ca 770 hus måtte plugges og gatenettet avseses.

Endelig den 18. juni ble gassproduksjonen igangsatt og gassen påsatt ledningsnettets. Fremdeles var der betydelig leakage men derved at gassen kunne settes på ble det lettere å konstatere de gjenværende lekager. - Arbeidet genertes meget av publikums utålmodighet. Man hadde vanskelig for å la gasskranerne være i ro, hvilket hadde til følge at man ikke kunne vite hvor meget der var leakage og hvor meget forbruk. De stadige henvendelser med forespørsel om når man får gassen igjen kunne være brysomme nok men var på den annen side en oppmuntring ved at man fikk et levende inntrykk av at gassen var sterkt savnet. Riktig nok er det svært lite igjen av bebyggelsen efter katastrofen, men vi håper på at forholdene vil utvikle seg hurtig til det bedre og at det vil vise seg å være krefter og vilje tilstede til gjenoppbygning av en ny og livskraftig by. Måtte alle gode krefter forene seg om dette således at der kunne skaffes arbeidsmuligheter for den hårdt rammede befolkning.

Kristiansund N., den 19. juni 1940.

Arthur Holth (s)

B e r e t n i n g

om telegraf og rikstelefonen under brannkatastrofen i Kristiansund N. den 28. april 1940 og følgende dager.

Som kjent brente også eiendommen Langveien 2 a., hvor Telegrafverket hadde sine lokaler i Kristiansund N. under brannen den 29. april 1940.

Når jeg skal gi en kortfattet oversikt over telegraf- og rikstelefonens virke under og etter brannen, ligger det nær først å ta med en liten orientering om utviklingen særlig av rikstelefoaen i de siste 30 år.

Telegrafverket flyttet inn i nye lokaler i Langveien 2 a. våren 1909. Der ble for rikstelefonen opmontert 2 centralbord med 4 ekspedisjonsplasser, men linjens antall og antallet av ekspederte samtaler var endnu så lite, at ekspedisjonen i almindelighet blev besørget av 2 funksjonærer. Disse 2 centralbord fyltes dog efter hvert med nye rikstelefonlinjer og trafikken øket så meget, at de efter 14 års bruk blev utskiftet høsten 1923, - i forbindelse med Kristiansunds telefonselskaps overgang til automatisk drift.

Der blev nu opmontert 3 centralbord + 1 bestillingsbord med i alt 7 ekspedisjonsplasser. Dette var en så stor utvidelse av ekspedisjonsmateriellet at man for adskillig tid kunde ta i mot en ganske stor økning i antall linjer og trafikk.

Årene fremover bød imidlertid på så store tekniske fremskritt at vi ganske snart blev klar over at vårt materielle ikke lenger tilfredsstillet de krav som denne utvikling stiller til en moderne rikstelefon ekspedisjon, men først i 1936/37 kunde man for alvor ta fatt på planen for anskaffelse av nytt utstyr. I april/ mai 1938 begynte monteringen, efter at adskillige forandringer av lokalene var foretatt, og i september s.d. blev den nye stasjon tatt i bruk.

Den var utstyrt med alle tekniske hjelpemidler som telefonforsterkere, 3 høifrekvenskanaler, elektrisk tidsur for periodeberegningen og transportbane for bestillingssedlene mellem ekspedisjonsplassene. Antallet av ekspedisjonsplasser var ikke øket til mer enn 10, men systemet var så elastisk, at hver enkelt funksjonær kunde klare et langt større antall ekspedisjoner pr. vakt enn med de gamle centralbord. Stasjonen var nu den mest moderne i landet, og også lokalene var utmerket på alle måter, - grunnflaten i rikstelefonen var ca. 100 m². *Alle Lokaler tilsummen ca 375 m².*

Det sier seg selv at den voldsomme tekniske utvikling telefonen hadde gjennomgått medførte en merkbar nedgang i telegramkorrespondansen. Allikevel hadde vi også på dette område søkt å følge med utviklingen og tatt de siste nye hjelpemidler i bruk. På våre viktigste telegraforbindelser foregikk nu all ekspedisjon ved hjelp av fjernskrivere.

Brannen i Kristiansund begynte søndag den 28. april og i løpet av eftermiddagen og natten brente hele strøket fra kaien og op til Torvet. Den fortsatte mandag morgen, og allerede kort tid efter at nabobygningen, Massastredet 1 (Bondeheimen) var antendt om formiddagen, måtte tele-

graf- og rikstelefonstasjonens lokaler rømmes på grunn av røk.

En del materiell og fjernskriverutstyret var allerede under brann en dagen forut kjørt ut til Norske Kvinners Sanitetsforenings søsterhjem i Myra, som jeg under en tidligere befaring hadde sett på og som jeg antok var et av de sikreste steder til en eventuell nødstasjon for telegraf- og rikstelefonstasjonen. Hele huset blev på anmodning stillet til vår disposisjon.

Idet personalet forlot lokalene tok man med hvad man kunde klare å bære av apparater og annet materiell. En del av dette blev straks kjørt utover til Søsterhjemmet, men en god del blev også satt inn i Bedehuset ved Parken og gikk dessverre tapt, da også dette hus brente.

Alle centralbord, høifrekvenspaneler, telefonforsterkere og kraftutstyret for telegraf og rikstelefon gikk tapt. Dette var for store og tunge saker til at det kunde tas ut i løpet av den korte tid som stod til vår rådighet.

Det blev nu snarest mulig tatt fatt på å bringe istand provisoriske linjer mellem vårt kabeltårn nedenfor Varden og Søsterhjemmet. Det viste sig imidlertid at vår beholdning av linjemateriell ikke strak til til mer enn 3 forbindelser som måtte tas inn på hver sitt telefonapparat, - centralbord hadde vi ikke av nogen slags til vår rådighet her. Dette var så lite tilfredsstillende, at jeg øieblikkelig måtte se å finne en bedre ordning, om ikke byen skulde bli helt uten telefonforbindelse med distriktet og landet forøvrig i denne kritiske og vanskelige tid. Den eneste måte dette kunde skje på var ved å trekke oss tilbake til Bremsnes, hvor hele vår sydgående linjekurs går like ved vår stasjon der. Linjene som kommer nordfra til Kristiansund blev derfor i løpet av eftermiddagen mandag koblet over til en jordkabel som går til Klubnesset, hvor disse senere, efter at vi var kommet over til Bremsnes, måtte kobles videre gjennom sjøkablene over Bremsnesfjorden.

I Søsterhjemmet var samlet i alt 15 stk. av vårt personale og budene. Alle var temmelig utkjørt og trengte å få litt ro.

Jeg bestemte mig derfor til å reise over til Bremsnes tirsdag morgen kl. 7 og hadde bestilt motorbåt som skulde føre oss fra Klubnesset over Bremsnesfjorden til denne tid. Imidlertid blev forholdene allerede omkring midnatt slik at en flytning blev nødvendig innen kort tid. Omkring kl. 1,00 varslet jeg derfor alle sammen om at de måtte være klar på et øieblikk for å gå til Klubnesset, for at vi om mulig kunde komme over til Bremsnes i løpet av et par timer.

Kl. ca. 1,30 natt til tirsdag forlot vi Søsterhjemmet, hvor politiet da rykket inn, og gikk til Klubnesset. Det så til å begynne med småt ut med å komme over fjorden. Den ene motorskjøite efter den annen gikk forbi uten å ta noget hensyn til våre tilrop, - hver hadde vel nokk med sitt. Endelig lykkedes det å få en stor motorjakt til å komme op og denne tok oss med til Sveggesundet, hvor vi kom omkring kl. 4 om morgenen. Alle var svært utkjørt, - de fleste av oss hadde ikke sovet på 2 døgn, og efter at vi hadde blitt bevertet på det beste i huset hos Johs. Kronborg, ~~Sve~~ Sveggesundet, sømnet de fleste efter hvert i stoler, på divaner og på gul-

vet. Selv fikk jeg med mig fullmektig Torjuul, telefonformann Pedersen og et par av våre bud og fortsatte straks til Bremsnes, - de øvrige måtte få noen timers ro og kom etter tidlig på formiddagen.

Omkring middag kom politimesteren over til Bremsnes for å få nødvendige telefonsamtaler, og jeg fikk da sendt 2 mann med i hans motorbåt tilbake til Klubneset for å koble telefonlinjene nordfra til sjøkabelne over Bremsnesfjorden, og allerede på kort tid over middag blev ekspedisjonen i Bremsnes stasjon optatt. En telefonlinje blev reservert for forbindelse mellom Bremsnes stasjon og Søsterhjemmet i Myra, hvor politiet nu hadde installert sig og hvorfra alle samtaler til og fra Kristiansund blev ført. Det blev et voldsomt og vanskelig arbeide med ekspedisjonen. Centralbordet var ganske lite (en såkaldt pyramideveksler) på i alt 15 nummer, og på dette hadde vi koblet inn 10 rikstelefonlinjer og der var kun en ekspedisjonsplass!

Stasjonen hadde tjeneste natt og dag, og allikevel må det sies at arbeidet gikk meget tilfredsstillende. Vi hadde nu forbindelser foruten med hele Nordmøre også til Vinjeøra og til Molde.

Jeg konfererte allerede på et tidlig tidspunkt med fylkesmannen (sakfører Fasting) i Straumsneset om å reise tilbake til Kristiansund for å begynne arbeidet med å få istand en provisorisk stasjon i byen, men alle fant at forholdene endnu var så usikre, at det foreløbig måtte utsettes. Lørdag aften (den 4. mai) i samme uke som byen brante, var jeg dog tilbake i byen og hadde med et centralbord som vi hadde hatt lagret på et sikkert sted lengere inne i distriktet for å ha for hånden om noget galt skulde skje med stasjonen i byen. Nu fikk vi godt bruk for dette! Søndag den 5. mai begynte monteringen av dette centralbord og i løpet av mandag var ekspedisjonen i byen delvis optatt igjen, men ekspedisjonen fra Bremsnes, hvor 4 av våre funksjonærer fremdeles var stasjonert, fortsatte for sikkerhets skyld til og med lørdag den 11. mai. Fra dette tidspunkt blev all ekspedisjon over overflyttet til byen igjen. (Personalet var i denne tid fordelt utover forskjellige stasjoner på Nordmøre, hvor trafikken p.g.a. evakueringen var ganske voldsom.) Senere fikk jeg opover 3 gamle nærmest kassable centralbord fra Ålesund. Disse blev ettersette, satt i brukbar stand, opmontert og efter hvert tatt i bruk.

Vi fikk således nokså snart istand et nogenlunde brukbart arrangement for rikstelefonlinjenes vedkommende, men vi manglet nærmest totalt forbindelser med automatcentralen for samtaler til abonnentene i byen. Da Kristiansunds telefonselskaps anlegg er automatisk, krevde det nemlig spesialutstyr i samtrafikk med rikstelefonen, og dette var det ikke mulig å skaffe med en gang. Efter hvert fikk vi dog istand 5 forbindelser, men dette var helt utilstrekkelig, - vi hadde mer enn 20 rikstelefonlinjer som skulde formidles over disse 5 teknisk sett tilfredsstillende samtalelinjer.

Så snart forbindelsen med Trondheim var gjenoprettet fikk jeg undersøkt i Oslo og fikk beskjed om at de centralbord som blev utskiftet ved moderniseringen av vår rikstelefonstasjon i 1938 stod på lageret i Oslo uten å være omarbeidet og tatt til annet bruk.

Jeg fikk da disse straks tatt under reparasjon og nødvendig oppussing og i mitten av juni måned kjørte jeg selv til Oslo med lastebil og hentet alt nødvendig utstyr for oppbygning av ny rikstelefonstasjon. Det var i mellomtiden tatt op forhandlinger om lokale for provisorisk telegraf- og rikstelefonstasjon i Telefonselskapets eiendom, Langveien 31, men da dette støtte på forskjellige hindringer besluttet man å bygge barakke på skoleplanen. På grunn av projektet om lokaler i Langveien 31 kom arbeidet med barakken først igang den 21. september 1940. Byggearbeidet blev lagt an således, at de rum som var nødvendig for montering av ~~rik~~ rikstelefonen blev gjort nogenlunde færdig først, således at monteringen av denne kunde foregå samtidig med at snekkerarbeidet med barakken forøvrig pågikk. Med dette opnådde vi at den nye stasjon i barakken på Skoleplanen kunde åpnes allerede den 24. november 1940, - 2 måneder efter at de første grunnarbeider for barakken begynte.

Barakken har en grunnflate på ca. 190 m². - omtrent halvparten av grunnflaten i vår tidligere stasjon i Langveien 2 a.

Den er godt bygget og med særlig god isolasjon i gulvet. Utstyret er komplettert efter hvert og små forandringer og forbedringer i teknisk henseende er foretatt, således at vi igrunnen er godt rustet til å møte publikums krav til en hurtig og sikker ekspedisjon, så langt de nuværende forhold tillater.

Da arbeidet med oppbygging av provisorisk stasjon i Søsterhjemmet skulde påbegynnes, fikk jeg et aldeles enestående tilbud som bør nevnes i denne beretning. Herr driftsbestyrer Aas ved Kristiansunds Elektrisitetsverk underrettet mig om at verket hadde en ganske stor beholdning av 10-pærs telefonkabel (jordkabel) og at han stillet denne til vår disposisjon. Tilbudet blev selvfølgelig mottatt med stor takk. Her hvor det gjaldt å få istand en provisorisk stasjon i løpet av kortest mulig tid, var dette den aller beste hjelp vi kunde få.

- - - - -

Selv om denne beretning er blitt noget lang, finner jeg allikevel ikke å kunde avslutte den uten å si noen ord om personalets arbeide og holdning forøvrig under de vanskelige forhold i april 1940.

Den 9. april hadde jeg mesteparten av personalet samlet på kontoret allerede kl. 7,00 om morgenen. Alle var dypt rystet over det inntrufne, men helt rolig og gikk til arbeidet med viljen til å gjøre sitt ytterste og å holde ut på sin post. Dette fikk jeg senere anledning til å se bekreftet mange ganger. Det var således ikke tilladt for mer enn halvparten av personalet å forlate sitt arbeide for å søke dekning i sikringsrummene når fly gikk over byen.

Jeg blev ofte igjen oppe i lokalene under disse forhold for å se hvordan personalet tok dette. Aldrig så jeg noen fortrekke en mine, -aldrig så jeg noen forlate sin anviste plass.

Det må vel sies å være noget henimot enestående at ikke en eneste av de ca. 40 funksjonærer og bud, som alle arbeidet under høytrykk og ofte vanskelige forhold, ikke tapte motet og gikk ut av rekkene. Selv branddagen den 29. april meldte alle sig hos mig ute i Søsterhjemmet,

men av forskjellige grunner måtte jeg be en hel del om selv å sørge for sin egen sikkerhet på beste måte og senere la mig vite hvor vedkommende hadde tatt opphold.

Det må være tilladt spesielt å nevne fullmektig Torjuul og telefonformann Pedersen. Den førstnevnte var sammen med mig på kontoret natt og dag og deltok med mig i alt det mangeartede arbeide som nu pålå oss. Den annen måtte jeg dessværre ofte la utføre/ute i terrenget alene og under meget vanskelige forhold, men alltid villig og sikker i arbeidet som vanlig.

Av de henimot 40 funksjonærer som er ansatt i Telegrafverket i Kristiansund var 27 brannlidt.

Kristiansund N. telegrafstasjon 15. desember 1941.

Olaf Svardal. (Sign.)

Beretning fra herr kjøpmann Jacob Halvorsen.

"Jeg skal herved etterkomme Deres anmodning om å nedtegne av mine egne opplevelser under tyskernes bombardement fra luften av vår by.

I uken forut for lørdagen 27. april svevet de tyske fly gjentagende over såvel byen som omegnen hver dag og en stor del av tiden tilbragtes i kjelleren. Den dag da S/S Kvernes og Stadsråd Riddervold ~~sk~~ blev bombet så jeg fra min gatedør, hvordan flyet som jaget "Kvernes" gjentagende slapp bomber likesom jeg også hørte smellet av mitraljüseilden. Jeg var selv nede på kaien og så de huller som mitraljüsekulene hadde slått både i skanse og dekk. Ombord i Riddervold var en bombe gått ned gjennom dekket og havnet i maskinrummet, heldigvis uten å eksplodere. Skibene hadde adskillige passasjerer ombord, bl. a. herrerne Ansgard Aandahl og L. Mogstad.

Jeg var på landet lørdag og søndag. Skulle reise til byen søndagskvellen, men det ble sagt at ferjen ikke gikk om kvelden, hvorfor jeg måtte vente til mandags formiddag, da jeg drog med en mindre motorbåt NOR, ført av Ulseth. Sammen med mig på turen var bl. a. også byfogd Sundet. Vi anløp flere steder, så vi kom til byen først henimot kl. halv tolv middag. Vi hadde nettop rundet Balzeren og stod inn Sørsundet, da jeg hørte en sterk plystring. Jeg sier at det er havnevakten, som signaliserer, men hadde ikke snakket ut før vi hører en visling som ender i brumming og efter meget lange sekunder ett forferdelig knall. Så er det rent som sjøen stiger opp en kaskade som et stort tre/fire etasjes hus reiser seg i været rett bak oss i vårt kjølvand, men heldigvis såpass mange meter unna at vi bare fikk større fart på oss. Kommet inn ved minebøssen ser jeg sjouerne sitte på fenderverket under kaien og jeg roper om der er flyallarm. De bare peker opp. Vi springer inn i det eneste åpne pakkhus på kaien og kommer inn i Frisvolds isbod, hvor vi satt en times tid. Men ikke før var vi kommet inn, før vi hører mitraljüseknittringen og klasken av kulene utenfor på brostenene. Jeg så av og til gjennom dørsprekken. Flyene fløi meget lavt, så der kunne vel ikke være tvil om at flyene verne kunne se at det bare var almindelige mennesker de var på jakt efter.

Kommet opp i byen herjet brannen på nytt efterat den var begrenset om søndagskvellen. Under bjergningen fra min leilighet i Blikstadsgt. måtte jeg flere ganger søke ly ved verkets kiosk likeoverfor. Jeg så da hvor lavt flyene gikk, og hvordan de kastet massevis av brannbomber. Om kvelden i 7-8 tiden så jeg spesielt ett fly, som kom i retning på skrå mot der jeg lå. Det drysset ut brannbomber over Blikstadsgate og en liten stund efter stod flere hus på begge sider av den øvre del av gaten i lys lue. Samtidig var brannen nede fra byen kommet oppover haugene, løkka og Langveien til reisesarmeens lokale og telefonsentralen. Jeg tok da avskjed med mitt hjem. En stund efter lyktes det mig å få tak i en lastebil, hvorpå vi fikk anbragt de reddede saker fra samtlige beboere av gården. Vi måtte kjøre "Storrundt" da enhver annen passasje var stengt av brannen. Over Nordsundbroen kjørte vi gjennom ild og røk, idet Nordholmen da stod i lys lue. Efter endel videverdigheter kom vi frem til frem til Kvalvåg på Frei. Men også der under overførselen til etpar motorbåter måtte vi opp i skogen grunnet flyene, som jaget over oss.

Inne på Straumsnes hadde min familie (også jeg lørdag og søndag) måttet ty til kjelleren mange lange stunder hver dag, idet flyene bombet efter Capella, som lå forlatt inne ved Langøya bare noen hundre meter fra mitt sted. Der ble spendert ialt et dusin bomber på båten før den endelig blev truffet og sank. Båten skulle forøvrig opphugges til neste år så det var viel

- 2 -

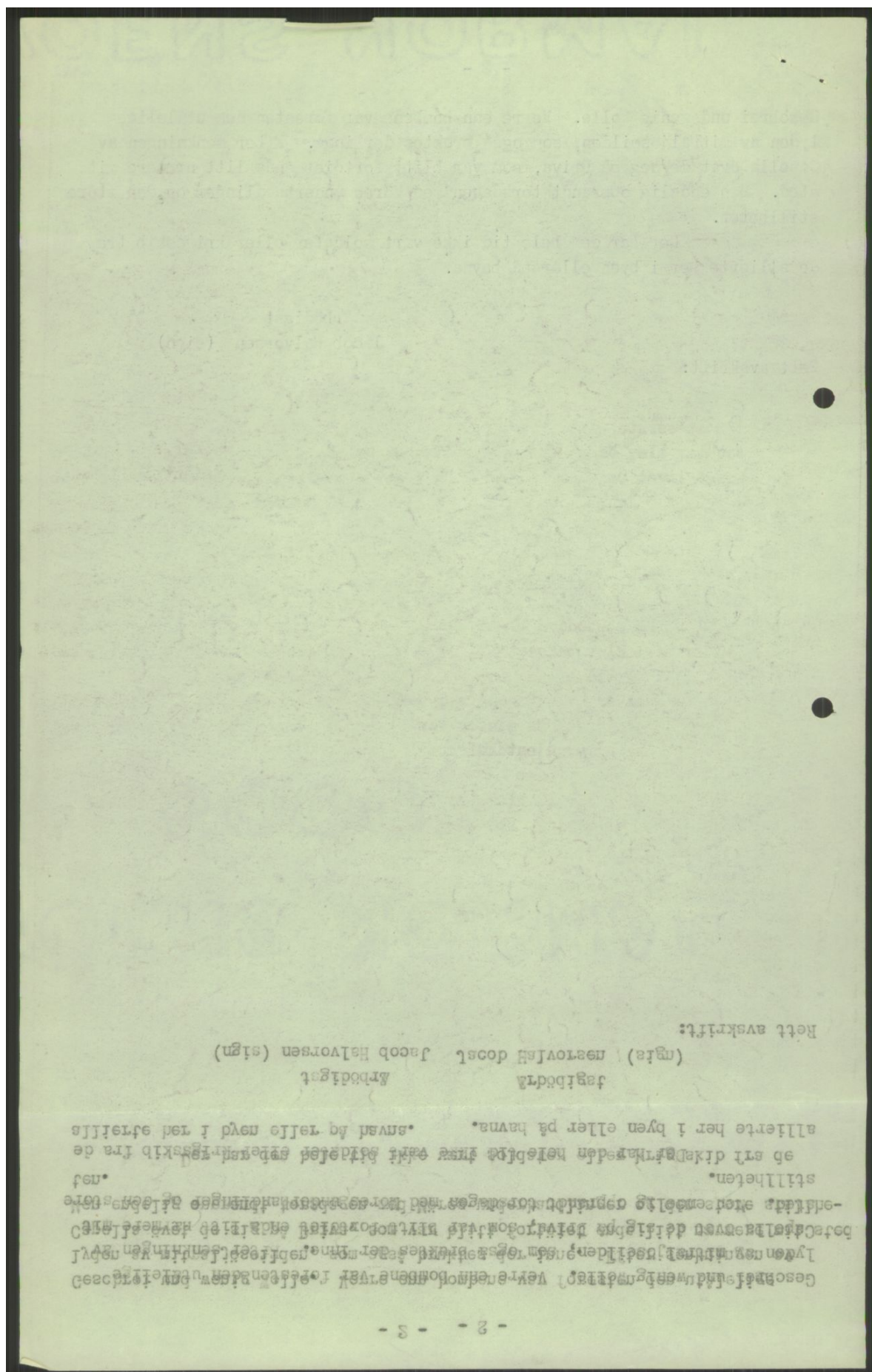
Geschrei und wenig Wolle. Verre enn bombene var foresten den utålelige lyden av mitraljöseilden, som også bruktes der inne. Efter senkningen av Capella övet de seg på Driva, som var blitt fortöiet enda litt nærmere mit sted. Men endelig opprandt torsdagen med Möres underhandlinger og den store stillheten.

Der har den hele tid ikke vært soldater eller krigsskib fra de allierte her i byen eller på havna.

Ärbödigst

Jacob Halvorsen (sign)

Rett avskrift:

Beretning fra John Grimsmo, Rensvik.Krigsbegivenhetene rundt Kristiansund N. April - Mai 1940.

Fra midten av april fremover passerte en hel del tyske fly over byen og omegnen, og folk ble snart så vant med dem, at man ikke la større merke til dem.

Men mandag 22 april litt før kl. 18 oppskakedes folk ved Rensvik av en voldsom detonasjon. Et bombefly som kom fra syd hadde kastet en svært sprengbombe 2 - 300 meter syd for den nye betongbro over Rensviksundet. Den traff en fjeldskråning ved riksveien og sprengte bort halvparten av veien. Kjøpmann G. Sjötröes hus var bare 12 meter fra nedslaget og dette blev ganske gjennomhullet av splinter og stensprut. Heldigvis tok fjeldskråningen av for det verste ellers var nokk huset blåst bort. Alle vinduer, dører og inventar blev ødelagt, men ved et under beholdt to småpiker som var i kjøkkenet livet og slap med noen stygge skrammer av glassplinttre. Husets frue var i kjelleren og slap uskadet fra det.- Verre gik det med en 15-års gutt som kom fra Rena Bruk med en vedsek. Han var bare 4-5 meter fra bomben og blev totalt knust. Kun rester fandtes igjen i omegnen.

Sanitetsforeningens søsterhjem, som ligger ca. 40 meter østenfor veien blev gjennomhullet av spruten og stygt medfart, men heldigvis var dette i øieblikket ubebodd - 3 - 4 andre hus i nærheten fik rutene knust og mindre skader, som blev taksert til et par hundre kroner hver.- Sjötröes skade på hus blev satt til kr. 3000,- og Søsterhjemmet til kr. 850,-.

Rena Bruk var igang som vanlig, men i løpet av kvelden og natta var alle folk evakuerte så eieren var alene tilbake og plasserte sin gang i kjelleren av frykt for gjentakelser.-

Resten av denne uke gik forholdsvis rolig, men søndag morgen 28. april litt før kl. 10 blev der kastet to ganske store sprengbomber i tettbebyggelsen på Dahle. Her blev to mann av sanitetsvakta som stod ute drept på stedet likeså en mor og hennes sønn, som opholdt sig hjemme i første etasje. 8 huse i nærheten blev totalt raseret og ca. 30 huse gjort ubeboelig foreløpig. Skaden er her taksert til kr. 81,550,- for husene og dertil en masse innbo.

Heldigvis var størstedelen av befolkningen evakueret og de som var igjen opholdt sig i kjellerne, ellers hadde nokk ulykken der fått et voldsomt omfang.- Senere blev et par sprengbomber kastet mot Vestlandske oljetank dog uten å treffe men gjorde skade på tanken og hus for 10 - 15,000 kroner. Her gikk dog intet menneskeliv tapt.

I Bolga var et par dampbåter helagt,- D/S "Smöla" og damptråler "Angle".- Mot disse blev kastet mange bomber dog uten å treffe båtene direkte, men gjorde betydelig skade på akter og eng. Endel vinduer og dører blev også her sprengt. Begge båtene sank en nat, men det er mulighet for at bundventilerne var blitt åpnet av de omkringboende for å slippe det farlige naboskap.

Damptråleren "Borgenes" var plassert mitt på Bolgsvaet og skulde synes å være en god blink. Mot denne blev det kastet ialt 21 sprengbomber - uten dog å opna noen fulltreffer.-

De nye broer over Omsundet blev også senere gang på gang hjem-

søkt og der faldt 6 bomber like i nærheten - den nærmeste 10 - 15 meter fra stenfyllingen. Etter fagfolks uttalelse var de fleste bomber 100 kgs. og av aluminium. Men restene av en som faldt i feriekolonien "Byskogen" skal være av en 250 kgs. og av solid stål - på sine steder opptil 10 cm. tykk. Her blev ikke forvoldt noen særlig skade, når undtas at skogen blev antent av et stort antall brandbomber. Denne lyktes det dog hurtig å slukke. Befolkningen blev så opskremt, at alt arbeidsliv helt stagnerte. Folk kunde ikke engang være ute på marken, da flyene stadig skjøt med mitraljører så kulene haglet.-

Da bombardementet stilnet av vente folkene på Rena tilbake til sine hjem, så bedriften,- som merkelig nokk var helt uskadd,- kunde opta arbeidet efter fjorten dagers stans.- Her arbeides nu for full fres, for å skaffe trematerialer til reparasjoner og barakker efter branden i Kristiansund.-

Ved verkstedene omkring byen stagnerer arbeidet helt både grunnet manglende ordres og på grunn av at mannskapet har reist bort uten å vende tilbake.

Fiskerne fikk ikke avsetning på sin fangst da markedet i Kr.sund var borte, og dertil manglet på kommunikasjoner, alt er kommet i ulage. Nu sommeren over kan det nokk gå på en måte, men når høsten og vinteren kommer vil her bli meget vanskelig, da de fleste folk er helt ubemidlede.

Et stort held var det at broene over Omsundet og Nordsundet ikke blev nedskutt. Hvis disse var borte, vilde det bli en katastrofe for befolkningen i Kristiansund under branden. På Fredøen er nu evakueret 3 å 4000 mennesker fra byen.-

S. 41

Fra ordføreren i Kvernes.

Hr. fylkesmannen i Møre og Romsdal,

M o l d e .

Krigsbegivenhetene i Norge i mai-juni 1940 - Kvernes herred.

I anledning hr. fylkesmannen brev av 2. august 1941 skal jeg her gi følgende korte fremstilling forsaavidt angaar Kvernes kommune:

1. Militære begivenheter.

Direkte militære begivenheter merket vi lite av i Kvernes herred. Flyvirksomheten var til sine tider temmelig ~~virk~~ livlig. Om ettermiddagen den 1. mai ble nedskytingen av et fly i Frena iakttatt her. Det var et paa samme tid baade prektig og grufullt syn da flyet fra stor høyde styrte brennende ned. Torpedobaater gikk noen ganger gjennom fjorden her. Eksplosjoner fra bombing i Molde og muligens ogsaa Aandalsnes kunne nu og da høres. Ellers merket vi ikke noget særlig her.

2. Evakuering av Kristiansund og byens brann.

Det som vakte størst interesse her og skapte de største problemer var evakueringen av Kristiansund og senere byens brann. Forberedelser til evakuering ble tatt like etter 9. april. Som en av de kommuner som laa nær inn til byen og hadde forholdsvis gode forbindelser med denne maatte Kvernes forberede seg paa aa motta et forholdsvis stort antall evakuerte. Egentlig fart i evakueringen kom dog først søndag den 28. mai, da byen for første gang ble overströdd, særlig med brannbomber. Tidlig om morgenen gikk et fly i stor høyde over distriktet her. Det slapp ut en røksöyle som nærmest dannet et spørsmaalstegn eller ett stort S paa himmelen. I det stille vakre veir med helt klar luft laa denne røksöyle paa himmelen hele dagen. Kort tid etter at dette tegn var gitt begynte bombingen av byen, og mot kvelden kunne brannen iakttas herinne iform av et tett røkdekke som la seg over byen. Bombingen fortsatte mandag 29. og tirsdag 30. april. Byens befolkning maatte nu i all hast evakuere, og i løpet av disse 3 dager fikk Kvernes sitt folketall omtrent fordoblet ved innrykk av evakuerte. De fleste evakuerte var selvfølgelig fra Kr.sund, men det var ogsaa endel fra andre distrikter. Det var særlig folk fra strök hvor krigsoperasjoner hadde foregaatt, i enkelte tilfeller formentlig ogsaa soldater som maatte rømme unna for operasjonene.

Evakueringen forløp stort sett rolig. Men da mange maatte bryte opp i største hast, fikk de som regel lite med seg baade av mat og klær. Den stedlige befolkning tok forstaaelsesmot de evakuerte og bortsett fra rene undtagelsestilfeller var det hele tiden den beste forstaaelse mellom de evakuerte og bygdens folk.

Som bygdens ordfører maatte jeg ta skritt til aa faa forholdene ordnet med hensyn til det forsyningsmessige, skulle ikke det hele ende i kaos. Ett möte ble holdt paa Bruhagen i Bremsnes herred den 1. mai hvor representanter fra alle 3 kommuner paa Averöya samt fra Kr.sund var tilstede. Der ble truffet bestemmelse om fordeling av de livsfornödenheter som ötoå til raadighet. Dagen etter, Kristi Himmelfartsdag, kalte jeg kommunens

M. F.

nr. 9731

1941

2.

forsyningnemnd og jordstyre sammen til møte i kommunelokalet til drøftelse av situasjonen og til oppnemnelse av tellingsstyre i anledning evakueringen. Hensikten var aa faa opptellet matvarer saa en fikk oversyn over det som sto til raadighet. Samtidig bestemte vi oss for aa foreta en telleng av evakuerte: de evakuertes navn, alder o. s. v. samt ogsaa aa oppta fortegnelse over det de evakuerte hadde av beholdninger. Skemaer til dette tellingsarbeid maatte vi lage for anledningen. Jeg fikk laant en skrivemaskin foruten min egen. Tidlig om morgenen satte jeg res. kap. N. L. Berg og min datter, som begge var flinke maskinskrivere, igang med aa lage skemaer - etta for hver husstand. Skemaet inneholdt ogsaa en rubrikk for hvad der i de enkelte husstander var innbragt av reddede saker fra brannen i Kr.sund. Dette viste seg senere aa vare heldig idet det i betydelig grad lettet arbeidet med aa skaffe disse saker tilbake til de rette eiermenn. Tellingsarbeidet ble satt igang straks etter møtet og var tilendebragt innen samme kveld.

Evakueringstelling ble senere satt igang ogsaa i de andre kommuner hvor det var stort innrykk av evakuerte.

De første dager etter evakueringen ble de evakuerte forsyningsmessig administrert av kommunens forsyningsnemnd, men ganske snart overtok Kr.sund administrasjonen av sine evakuerte, idet et kontor ble opprettet i kommunelokalet hvor en mann fra byen forestod administrasjonen baade forsyningsmessig og økonomisk.

Stort sett maa jeg si at Kvernes kommune kom nokk saa "uskadd" gjennom evakueringen. Det var saaledes rent ubetydelig av "matlapper" utskrevet her i kommunen, og kommunen hadde hadde praktisk talt ikke noget tap.

3. Kommunikasjoner.

De ordinære sjøvers ruter gikk helt regelmessig til søndag 28. april. De ble ogsaa forsøkt holdt igang de følgende dager, men forsøket maatte tilslutt helt oppgis da flyene særlig syntes aa interessere seg for M. F. R.s baater. All rutetrafikk stanset tilslutt helt opp i dagene omkring den 29. april.

Private motorbaater gjorde et glimrende arbeid med aa vare hjelpelig med evakueringen. Paagrunn av flyfaren maatte den meste trafikk foregaa om natten. Naar evakueringen kunne gjennomføres saapass bra som den gjorde, er det ikke minst de private motorbaateiere aa takke for det. Jeg vil nytte dette høve til aa gi dem min udelte anerkjennelse for den innsats de gjorde.

Ordinære ruter kom først igang igjen etter pinse, d. v. s. omkring mitten i mai, og til en begynnelse med en rute paa hver fjord pr uke. Senere ble rutene etterhvert utvidet. Det viste seg nemlig snart at evakueringen hadde skapt et trafikkbehov som paa en eller annen maate maatte imøtekommes.

4. Sivilfolkets moral.

Om dette spørsmaal kunne det kanskje vare forskjellig aa si. De første dager etter krigsutbruddet kom folk - som ventelig kunne vare - ut av likevekt. De villeste rykter begynte aa svirre. Den vernepliktige ungdom var forhindret fra aa møte fram ved mobiliseringen, da depoene paa de steder hvor de skulde møte opp ble tatt. Guttene ble dag etter dag gaaende og drive uten aa kunne ta seg noget fore. Dette virket deprimerende baade paa dem selv og paa andre. Ryktene begynte ogsaa aa peke ut enkelte personer som misstenkelige. Det var helat slike som

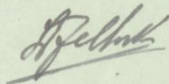
3.

hadde stillinger i administrasjonen og som saaledes maatte gripe aktivt inn for aa røkte disse. Bedre ble det ikke da strømmen av evakuerte kom. En utbredt oppfatning var, at man intet skulde foreta seg før okupasjonsstroppene var drevet bort fra landet. Jeg skal her eksempelvis nevne, at jeg i egenskap av formann i Nordmøre meieris styre straks satte arbeid igang for aa faa meieriet, som var delvis ødelagt under Kr.sunds brann, igang igjen. Jeg ble herunder endog møtt med trussler, og det saa en tid ut for at det skulde bli meget vanskelig aa faa leverandørene til aa levere sin melk til meieriet igjen. Først ut paa høsten ordnet det seg slik at kunde si det ble normalt paa dette omraade.

Fra de kommunale myndigheters side ble alt mulig gjort for aa avdempe virkningene av disse foretelser. Saledes kan nevnes at folkeskolen ble holdt igang omtrent hele tiden. Det var bare noen faa dagers stans.

Etter at distriktet var besatt av okupasjonsmakten faltt sinnene etter hvert tilro og folk opptok sitt daglige virke igjen. Varig forstyrrelse kan neppe sies aa være voldt. Avlingen i jordbruket ble meget liten. Dette skyltes for endel mindre godt utført arbeid i vaarønnen, men mest at en stor del av distriktets bønder ikke fikk den bestilte kunstgjødsel.

Kvernes kommune den 3. september 1941.

Bremsnes Formannskap

Bodalen, den 2. mai 19 42

Hr. Fylkesmannen i Møre & Romsdal,
Molde.

Ad Innsamling av materiale om krigsbegivenhetene i Norge i april-juni 1940.

Bremsnes kommune var berørt av krigshandlingene ved at der paa Dahle under bombingene av Kristiansund i april 1940 ble kastet noen bomber med den følge, at 3 voksne mandfolk og 1 kvinde ble drept og flere beboelseshus ble smadret eller skamfært. I Rensvik ble der kastet bomber etter Omsund bru. Brua ble ikke truffet, men en gut i 12-14 aarsalderen ble drept antagelig av bombesplinter.

Fra Bremsnes ble der ved nytaarstider 1940 sentt en hel del unge menn paa nøytralitetsvakt til Finnmark. Ved krigsbruddet i april ble disse sentt til Narvikomraadet. Her fandt Ivar H. Røsand døden. Han ligger begravet i Gratangen. Desuten ble Peder Fladset og Peder Fjærtøft haardt saaret, men kom sig igjen. Hertil var det endel som gjorde tjeneste i Dovretrakterne. Samtlige kom hjem igjen legemlig uskadd.

Av krigsbegivenheter forøvrigt kan nemnes, at der ble lakt en fangeleir for Tyske fanger paa Nordmøre fylkesskule. Ellers maa det sies at Bremsnes var uberørt av krigshandlingerne.

Gunn Bjørshol

M. F.
H.Jnr. 55703
1942

49

Herr fylkesmannen i Møre & Romsdal,

Molde.

Ad. krigsbegivenhetene i Norge 1940.

Bombing og senkning av ett kystruteskip og forsøk på senking av to fiskerbåter som lå i opplag, var de eneste krigshandlinger i Straumsnes.

Kommunale tiltak var opprettelse av sivilt luftvern og opnevning av evakueringsnevnd. Sistnevnte fikk meget å stå i ved evakueringen av Kristiansund, og utførte et godt arbeide.

Under innrykket av besettestroppene var sivilbefolkningens moral i det hele ganske god.

Straumsnes formannskap

Kanestraum 31. oktober 1941.

Anders S. Grimstad

M. F.
H.Jnn 12433
1941

Grip Formannskap

S. 42

herr Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

Molde.

herr Fylkesmannens skriv av 2 august 1941. d.å.

Innsamling av matriale om krigsbegivenhetene i Norge i April
(- juni 1940)

Grip Kommune.

I og med meddelelsen om innvasjonen i Norge virket dette med det samme noget lammende på det normale arbeidsliv og etter som dette hendte i April, hvilken tid Vår-torskefisket foregår her blev fisket fullstendig hemmet på grunn av vanskeligheter med å få omsatt sin fangst.

Noget av millitær art gis det ikke anledning til å berette om herfra.

Etter henstilling fra Politimesteren i Kristiansund blev der valgt og organisert et sivlt Luftvern og der blev ordnet med tilfluktsrom og dekkning på bedste måte for i tilfelde angrep fra luften. Likeså blev valgt en Evakueringsnevnd, som blev gitt forskrifter. Påbud med blanding blev gitt og påsett overholdt.

Brattjenesten blev forsterket og blev der valgt et tilstrekkelig antal til sanitedstjenesten om nødvendig.

Den trådløse telefonforbindelse måtte nedlegges på grund av at den muligens kunne bidra til å henlede oppmerksomheten på stedet og den ordinære ruteforbindelse med Kristiansund blev senere også helt hindret og stedet var i lengere tid uten kommunikasjoner for samband med omverdenen.

Etter som sittuasjonen syntes å bli mere og mere kritisk, blev det et almindelig ønske om å Evakuere til nærmestliggende distrikter, som syntes mere sikre da mann på en så tettbebygget holme i tilfelde brann ikke måtte regne med å kunne redde ~~mere~~ bort fra plassen mere enn 50% av befolkningen

Kommunen fik så leiet de nødvendige farkoster og befolkningen blev evakuert så nær som fire familier som ikke aktet å forlate plassen.

Stedet blev skånet for ødelæggelser, noen av befolkningen vente til borte etter få dages fravær og alle var vendt tilbake før juni måned.

For de evakuerte som ikke kunne greie det nødvendige ~~under~~ opphold under fraværet blev det av kommunen på forhånd sørget for på bedste måte og tillike gitt garanti for det nødvendige.

Befolkningens moral var hele tiden god.

Grip den 3/11 - 1941

M. F.

H.J.nr 12565

1941

J. Laksen
ordfører